

MOTIVACIJA I ZADOVOLJSTVO POSJETITELJA POSEBNOG REZERVATA ŠUMSKE VEGETACIJE "OTOK LOKRUM"

Njirić, Iva

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac
University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:307432>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-29**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied
Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
ODJEL LOVSTVA I ZAŠTITE PRIRODE
STUDIJ LOVSTVA I ZAŠTITE PRIRODE**

IVA NJIRIĆ

**MOTIVACIJA I ZADOVOLJSTVO POSJETITELJA
POSEBNOG REZERVATA ŠUMSKE VEGETACIJE „OTOK
LOKRUM“**

ZAVRŠNI RAD

KARLOVAC, 2023.

**VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
ODJEL LOVSTVA I ZAŠTITE PRIRODE
STUDIJ LOVSTVA I ZAŠTITE PRIRODE**

IVA NJIRIĆ

**MOTIVACIJA I ZADOVOLJSTVO POSJETITELJA
POSEBNOG REZERVATA ŠUMSKE VEGETACIJE „OTOK
LOKRUM“**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: dr. sc. Draženka Birkić

KARLOVAC, 2023.

PREDGOVOR

Htjela bih se iskreno i od srca zahvaliti svojoj mentorici dr. sc. Draženki Birkić na uloženom trudu, radu i vremenu, stručnoj pomoći i savjetima tijekom pisanja ovog završnog rada kako bi ovaj rad bio uspješno završen.

Također zahvaljujem profesorima i djelatnicima sa Veleučilišta u Karlovcu, posebno sa Odjela Lovstva i zaštite prirode na prenesenom znanju.

Veliko hvala i svim kolegama i kolegicama, među kojima bih izdvojila one posebne, kolegice i prijateljice Mariju Karakaš, Evu Mariju Trputec i Mirnu Mrakužić-Zmiš, svakako hvala mojim muškim kolegama i prijateljima Robertu Zagorcu i Tomislavu Zrinskom.

Također jedno veliko hvala mom zaručniku, mojoj obitelji i prijateljima bez čije podrške i ljubavi ovaj uspjeh ne bi bio moguć.

MOTIVACIJA I ZADOVOLJSTVO POSJETITELJA POSEBNOG REZERVATA ŠUMSKE VEGETACIJE „OTOK LOKRUM“

SAŽETAK

Posebni rezervat šumske vegetacije „Otok Lokrum“ je također zaštićen u okviru ekološke mreže Natura 2000. Otok Lokrum je često posjećivan, pa tako praćenjem posjećenosti uočljive su velike brojke posjetitelja te je 2022. godine otok posjetilo čak 205.220 posjetitelja. Provedeno je anketno istraživanje u razdoblju od 15.06.2022. do 01.08.2022.g. Svrha i cilj istraživanja bila je istražiti motivaciju posjetitelja za dolazak na otok, zadovoljstvo ponudom i sadržajima na otoku, ali i spremnost izdvajanja većih novčanih sredstava za ulaznicu s ciljem zaštite prirodnih i kulturnih vrijednosti otoka Lokruma. Nakon istraživanja vidljivo je kako su ispitanici iznimno oduševljeni sa otokom, te da su ga spremni ponovno posjetiti što znači da otok nudi atraktivne sadržaje i toliko očekivani mir kojem su se posjetitelji spremni vratiti. Posebni rezervat šumske vegetacije „Otok Lokrum“ se zbog svojih iznimno atraktivnih sadržaja, suočava s problemima masovnog turizma, koji za sobom nosi velike prihode, ali i niz negativnih utjecaja. Zbog prevelike posjećenosti negativni utjecaji se odražavaju na postojeća staništa, floru i faunu.

Ključne riječi: Posebni rezervat šumske vegetacije „Otok Lokrum“, posjetitelji, motivacija, zadovoljstvo, turizam

MOTIVATION AND SATISFACTION OF VISITORS TO THE SPECIAL FOREST VEGETATION RESERVE „LOKRUM ISLAND“

ABSTRACT

The special reserve of forest vegetation "Lokrum Island" is also protected within the Natura 2000 ecological network. Lokrum Island is often visited, so by monitoring the number of visitors, large numbers of visitors can be seen, and in 2022 the island was visited by as many as 205,220 visitors. The survey was conducted in the period from June 15, 2022. until August 1, 2022. The purpose and goal of the research was to investigate the motivation of visitors for coming to the island, their satisfaction with the offer and facilities on the island, but also the willingness to allocate larger funds for the entrance fee with the aim of protecting the natural and cultural values of the island of Lokrum. After the research, it is evident that the respondents are extremely enthusiastic about the island, and that they are ready to visit it again, which means that the island offers attractive facilities and the long-awaited peace to which visitors are ready to return. Due to its extremely attractive contents, the special reserve of forest vegetation "Lokrum Island" faces the problems of mass tourism, which brings with it large revenues, but also a number of negative impacts. Due to overcrowding, negative impacts are reflected on the existing habitats, flora and fauna.

Keywords: Special forest vegetation reserve „Lokrum island“, visitors, motivation, satisfaction, tourism.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1 Predmet i cilj rada	1
1.2 Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3 Struktura rada	2
2. ZAŠTIĆENA PODRUČJA	3
2.1 Zaštićena područja - definicija i kategorije	3
2.2 Posebni rezervat - osnovne karakteristike	11
2.2.1. Otok Lokrum - Posebni rezervat šumske vegetacije	11
2.2.2. Otok Lokrum kroz povijest	12
2.2.3. Prirodne vrijednosti otoka Lokruma	13
2.2.3.1. Područje ekološke mreže NATURA 2000 (HR4000017 - Lokrum)	14
2.2.3.2. Fauna otoka Lokruma	17
2.2.3.3. Divlji kunić (<i>Oryctolagus Cuniculus</i>)	19
2.2.3.4. Flora otoka Lokruma	20
2.2.4. Kulturni (antropogeni) resursi otoka Lokruma	21
2.2.5. Turistička ponuda i turistička posjećenost posebnog rezervata šumske vegetacije „Otok Lokrum“	26
3. TURISTIČKA VALORIZACIJA ZAŠTIĆENIH PODRUČJA	28
3.1 Utjecaj turizma na okoliš u zaštićenom području	28
3.3. Ekoturizam	37
4. MATERIJALI I METODE	41
5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA	42
6. ZAKLJUČAK	50
7. LITERATURA	52
8. POPIS PRILOGA	56

Popis slika:

Slika 1. Prikaz zaštićenih područja u Republici Hrvatskoj (Izvor: ANONYMUS, 2018)	10
Slika 2. Posebni rezervat šumske vegetacije "Otok Lokrum" (Izvor: ANONYMUS, 2017)	11
Slika 3. Grebeni (Izvor: ANONYMUS, 2021).....	15
Slika 4. Benediktinski samostan (Izvor: ANONYMUS, 2021).....	22
Slika 5. Maksimilijanov ljetnikovac (Izvor: ANONYMUS, 2021).....	22
Slika 6. Lokrumski lazaret (Izvor: ANONYMUS, 2021)	23
Slika 7. Klaustarski vrtovi (Izvor: ANONYMUS, 2021)	24
Slika 8. Maksimilijanovi vrtovi (Izvor: ANONYMUS, 2021).....	24
Slika 9. Botanički vrt (Izvor: ANONYMUS, 2021).....	25
Slika 10. Grafički prikaz podrijetla posjetitelja.....	42
Slika 11. Grafički prikaz dobi posjetitelja.....	43
Slika 12. Grafički prikaz koliko su puta posjetitelji posjetili otok	43
Slika 13. Grafički prikaz kako su posjetitelji saznali za otok.....	44
Slika 14. Grafički prikaz motiva dolaska na otok	44
Slika 15. Grafički prikaz zadovoljstva ponudom i sadržajima otoka	46
Slika 16. Grafički prikaz izražavanja stavova o svom iskustvu i ponovni dolazak.....	48

Popis tablica:

Tablica 1. Definicija i pojašnjenje zaštićenih područja po IUCN-u, 2008., (Izvor: HAOP, 2021)	4
Tablica 2. Kategorija zaštite, te namjena zaštićenog područja, (Izvor: HAOP, 2022).....	6
Tablica 3. Cjenik Javne ustanove Rezervat Lokrum za 2022. godinu, (Izvor: ANONYMUS, 2022) ..	26
Tablica 4. Posjećenost otoka Lokruma kroz godine 2018.-2022., zaključno sa: 20.11.2022., (Izvor: JAVNA USTANOVA REZERVAT LOKRUM, 2022)	27
Tablica 5. Negativni utjecaji razvoja turizma u zaštićenim područjima, (Izvor: EAGLES i sur., 2002)	29
Tablica 6. Rizici turizma na okoliš, (Izvor: EAGLES i sur, 2002)	30
Tablica 7. Ekonomske koristi i štete razvoja turizma u turističkim destinacijama (Izvor: MARZUKI, 2012).....	33

1. UVOD

1.1 Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada su zaštićena područja u kojima se razvija turizam s naglaskom na Poseban rezervat šumske vegetacije "Otok Lokrum". Predmet ovog rada je također stavljanje zaštićenih područja u funkciju turizma uz istovremenu zaštitu, analiziranje zadovoljstva posjetitelja s obzirom da razvoj turizma u zaštićenim područjima podliježe određenim ograničenjima u pogledu ponuđenih sadržaja i aktivnosti. Cilj ovoga rada je istražiti motivaciju posjetitelja za dolazak na područje posebnog rezervata šumske vegetacije „otok Lokrum“, zadovoljstvo ponudom i sadržajima na području posebnog rezervata šumske vegetacije „otok Lokrum“, ali i spremnost izdvajanja većih novčanih sredstava za ulaznicu s ciljem zaštite prirodnih i kulturnih vrijednosti otoka Lokruma.

1.2 Izvori podataka i metode prikupljanja

U svrhu pisanja i istraživanja ovog završnog rada korišteni su primarni i sekundarni izvori podataka. Sekundarni izvori podataka prikupljeni su istraživanjem za stolom koristeći relevantnu stručnu i znanstvenu literaturu kao i relevantne internetske stranice. Prilikom obrade sekundarnih izvora podataka korištene su opće znanstveno istraživačke metode poput induktivne, deduktivne, metoda analize i metoda sinteze, apstrakcije i konkretizacije. U empirijskom dijelu rada korištena je metoda prikupljanja primarnih podataka putem on line ankete, ali i anketiranjem posjetitelja na licu mjesta. Anketno istraživanje provedeno je u periodu od 15.06.2022. do 01.08.2022. godine. Ispitanici su bili posjetitelji posebnog rezervata šumske vegetacije „Otok Lokrum“. Prikupljeni podatci primarnim i sekundarnim istraživanjem, analizirani su odgovarajućim statističkim metodama primjenjujući deskriptivnu statistiku. Na temelju prikupljenih i obrađenih podataka, formulirani su rezultati i istraživanja koji su grupirani u tablice i grafičke i slikovne prikaze.

1.3 Struktura rada

Završni rad je podijeljen u pet poglavlja u kojima se objašnjava i istražuje o temi rada. U uvodu je objašnjen cilj i predmet rada, izvori podataka, metode prikupljanja podataka i struktura rada. U drugom poglavlju se opisuje općenito o zaštićenim područjima, važnosti zaštićenih područja u današnjem svijetu, podjeljenosti zaštićenih područja u kategorije i o posebnosti posebnog rezervata, te se opisuje otok Lokrum kao zaštićeno područje i spominju se njegove prirodne i kulturne vrijednosti, kao i turistička ponuda. U trećem poglavlju se spominje turistička valorizacija, te utjecaj turizma na okoliš. Nakon toga u četvrtom i petom poglavlju se opisuje i iznose se rezultati ankete i zaključak. Zatim slijedi popis literature i anketa kao prilog.

2. ZAŠTIĆENA PODRUČJA

Zaštita prirode više nije samo borba za očuvanje područja, vrsta, staništa ili georazolikosti nego nastojanje za opstanak čovjeka kao vrste. Ako su priroda i ekosustavi u dobrom stanju, oni su temelj osiguravanja usluga ekosustava neophodnih za bolju kvalitetu života ljudi, te ekonomski razvoj.

2.1 Zaštićena područja - definicija i kategorije

Prema definiciji Međunarodne unije za očuvanje prirode (*International Union for Conservation of Nature*), zaštićeno područje je „jasno definirano područje koje je priznato sa svrhom i kojim se upravlja s ciljem trajnog očuvanja cjelokupne prirode, usluga ekosustava koje ono osigurava te pripadajućih kulturnih vrijednosti, na zakonski ili drugi učinkoviti način. Prvi prijedlog ove definicije nastao je 2007. godine, i od tada je bio izložen izmjenama brojnih stručnjaka unutar IUCN-a i Svjetske komisije za zaštićena područja (WCPA), u svojoj konačnoj verziji bio je prihvaćen na Svjetskom kongresu zaštite prirode (*World Conservation Congress*) u Barceloni 2008. godine. U IUCN-ovom priručniku za primjenu kategorija zaštićenih područja, dana je definicija s detaljnim pojašnjenjima svih njenih dijelova koji su vidljivi u priloženoj tablici 1. (MARKOVIĆ, 2015).

Tablica 1. Definicija i pojašnjenje zaštićenih područja po IUCN-u, 2008., (Izvor: HAOP, 2021)

IZRAZ U DEFINICIJI	TUMAČENJE (prema IUCN, 2008)
jasno definirano područje	Uključuje kopno, kopnene vode, more i obalno područje ili njihove kombinacije. Podrazumijeva sve tri dimenzije prostora, definirane unutar jasnih i dogovorenih granica. Granice u nekim slučajevima mogu biti određene elementima koji su promjenjivi u vremenu, primjerice obalom rijeke, kao i određenim već postojećim upravljačkim mjerama, primjerice zonama ograničenog korištenja.
Priznato	Područje može biti proglašeno od strane države ili različitih organizacija ili skupina ljudi, no kao takvo mora biti na neki način priznato, primjerice navedeno u Svjetskoj bazi zaštićenih područja (World Database on Protected Areas - WCPA), ili u slučaju zaštićenih područja u Hrvatskoj, u Upisniku zaštićenih prirodnih vrijednosti Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja.
sa svrhom	Ukazuje na dugoročnu posvećenost očuvanju, koja može biti utemeljena zakonskim aktom, međunarodnom konvencijom, sporazumom, ugovorom i sl.
kojim se upravlja	Podrazumijeva provođenje konkretnih postupaka čiji je cilj očuvanje prirodnih (i drugih) vrijednosti zbog kojih je područje zaštićeno, uključujući izostanak bilo kakvog djelovanja ukoliko je to najbolja strategija za postizanje ovog cilja.
...s ciljem	Postavljanje točno određenog cilja nužno je kako bi omogućilo i procjenu efikasnosti upravljanja zaštićenim područjem.
Trajno	Naglašava da upravljanje zaštićenim područjem nije kratkoročna, privremena strategija već kontinuirani proces.
Očuvanje	U kontekstu ove definicije, ova riječ označava in-situ održavanje ekosustava, prirodnih i poluprirodnih staništa te očuvanje stabilnih populacija divljih vrsta u njihovom prirodnom okruženju, odnosno domaćih ili kultiviranih vrsta u okruženju u kojem su one razvile svoje specifične karakteristike.
 cjelokupna priroda	Obuhvaća sveukupnu biološku raznolikost, na genetskom nivou, nivou vrsta i ekosustava, kao i geološku te krajobraznu raznolikost.
 usluge ekosustava	Odnosi se na usluge koje priroda pruža čovjeku, a čije korištenje nije u sukobu s ciljevima zaštite. Usluge ekosustava obuhvaćaju usluge na slobodnom raspolaganju, primjerice vodu, drvenu masu i genetičke resurse; usluge regulacije, poput ublaživanja ekstremnih prirodnih pojava, primjerice suše, poplave, erozije tla i bolesti; usluge održavanja prirodnih procesa poput kruženja tvari i nastajanja tla; te kulturološke usluge poput rekreacijskih, duhovnih, vjerskih i drugih nematerijalnih koristi.
 kulturne vrijednosti	Sve kulturne vrijednosti koje nisu u sukobu s ciljevima očuvanja, uključujući osobito one koje im pridonose i one koje su same ugrožene.
 zakonski, ili drugi učinkoviti način	Upravljanje zaštićenim područjem može se odvijati sukladno zakonskim aktima, međunarodnim konvencijama ili sporazumima, ili prema tradicionalnim običajima, ili načelima nevladinih udruga.

Gore objašnjena definicija zaštićenog područja prenesena je i u Zakon o zaštiti prirode Republike Hrvatske (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19.) prema kojem je zaštićeno područje „geografski jasno određen prostor koji je namijenjen zaštiti prirode i kojim se upravlja radi dugoročnog očuvanja prirode i pratećih usluga ekološkog sustava“.

Temeljem Zakona o zaštiti prirode (NN 80/13), zaštićena područja dijele se u devet kategorija (ANONYMUS, 2020):

1. Strogi rezervat
2. Nacionalni park
3. Posebni rezervat
4. Park prirode
5. Regionalni park
6. Spomenik prirode
7. Značajni krajobraz
8. Park-šuma
9. Spomenik parkovne arhitekture

Prema čl. 111. st. 2. Zakona o zaštiti prirode razlikujemo:

1. Zaštićena područja od državnog značenja (strogi rezervat, nacionalni park, posebni rezervat i park prirode)
2. Zaštićena područja od lokalnog značenja (regionalni park, spomenik prirode, značajni krajobraz, park-šuma i spomenik parkovne arhitekture) (ANONYMUS, 2020).

Tablica 2. Kategorija zaštite, te namjena zaštićenog područja, (Izvor: HAOP, 2022)

Kategorija zaštite	Namjena zaštićenog područja	Proglašava
Strogi rezervat	Očuvanje izvorne prirode, obavljanje istraživanja, praćenje stanja prirode	Vlada RH uredbom
Nacionalni park	Očuvanje izvornih prirodnih i krajobraznih vrijednosti	Hrvatski sabor zakonom
Posebni rezervat	Očuvanje jedinstvenih, rijetkih ili reprezentativnih prirodnih vrijednosti, ugroženih staništa ili staništa ugroženih divljih vrsta.	Vlada RH uredbom
Park prirode	Znanstvena , kulturna, odgojno - obrazovna te rekreativna namjena.	Hrvatski sabor zakonom
Regionalni park	Očuvanje bioraznolikosti i/ili georaznolikosti, vrijednih ekoloških obilježja te krajobraznih vrijednosti	Tijelo nadležne jedinice područne (regionalne) samouprave
Spomenik prirode	Očuvanje pojedinačnih neizmijenjenih dijelova prirode s ekološkim, znanstvenim, estetskim ili odgojno - obrazovnim vrijednostima	Tijelo nadležne jedinice područne (regionalne) samouprave
Značajni krajobraz	Očuvanje krajobraznih vrijednosti, bioraznolikosti i/ili georaznolikosti ili krajobraza karakterističnog za pojedino područje	Tijelo nadležne jedinice područne (regionalne) samouprave
Parkšuma	Očuvanje bioraznolikosti i/ili krajobraznih vrijednosti, odmor i rekreacija	Tijelo nadležne jedinice područne (regionalne) samouprave
Spomenik parkovne arhitekture	Očuvanje estetskih, stilskih, umjetničkih, kulturno - povijesnih i odgojno - obrazovnih vrijednosti	Tijelo nadležne jedinice područne (regionalne) samouprave

Kao što možemo zaključiti iz tablice 2 zaštićeno područje je jasno definirano područje koje uključuje kopno, kopnene vode, more, i obalno područje ili njihove kombinacije. Podrazumijeva sve tri dimenzije prostora, definirane unutar jasnih i dogovorenih granica. Granice u nekim slučajevima mogu biti određene elementima koji su promjenjivi u vremenu, primjerice obalom rijeke, kao i određenim već postojećim upravljačkim mjerama, primjerice zonama ograničenog korištenja.

Zakon o zaštiti prirode definira devet kategorija prostorne zaštite: strogi rezervat, nacionalni park, posebni rezervat, park prirode, regionalni park, spomenik prirode, značajni krajobraz, park šuma, spomenik parkovne arhitekture. U nastavku slijedi ukratko objašnjenje svake pojedine kategorije zaštite (NARODNE NOVINE, 2020).

Strogi rezervat predstavlja najstroži oblik zaštite prirode te područje kopna i/ili mora s neizmijenjenom ili neznatno izmijenjenom sveukupnom prirodom, a namijenjen je isključivo očuvanju izvorne prirode. U strogom rezervatu zabranjene su gospodarske i druge djelatnosti. U strogom rezervatu može se dopustiti posjećivanje, obavljanje istraživanja i praćenja stanja prirode (NN 15/18 čl.112.) U Republici Hrvatskoj postoje dva stroga rezervata, a to su Bijeće i Samarske stijene te Hajdučki i Rožanski kukovi (ANONYMUS, 2023).

Nacionalni park je prostrano, pretežno neizmijenjeno područje kopna i/ili mora iznimnih i višestrukih prirodnih vrijednosti koje obuhvaća ministarsjedan ili više sačuvanih ili neznatno izmijenjenih ekosustava, a prvenstveno je namijenjen očuvanju izvornih prirodnih i krajobraznih vrijednosti. Nacionalni park ima i znanstvenu, kulturnu, odgojno-obrazovnu te rekreativnu namjenu te su dopušteni zahvati i djelatnosti kojima se ne ugrožava izvornost prirode (NN 15/18, čl. 113.). Nacionalni parkovi su javnosti poznati kao najzanimljivija i najpoznatija prirodno zaštićena područja, koja za cilj imaju ispunjenje očuvanja prirodno izvornih vrijednosti, te realizaciju znanstvene, kulturne, odgojno – obrazovne i rekreativne funkcije (MARKOVIĆ, 2015). U Republici Hrvatskoj se pod zaštitom nacionalnog parka nalazi 8 područja, a to su: Brijuni, Sjeverni Velebit, Risnjak, Paklenica, Kornati, Plitvička jezera, Krka i Mljet (ANONYMUS, 2023).

Posebni rezervat je područje kopna i/ili mora od osobitog značenja zbog jedinstvenih, rijetkih ili reprezentativnih prirodnih vrijednosti, ili je ugroženo stanište ili stanište ugrožene divlje vrste, a prvenstveno je namijenjen očuvanju tih vrijednosti (Zakon o zaštiti prirode, NN 15/18, čl. 114.). Trenutno je zaštićeno 77 posebnih rezervata, od čega su 36 rezervata šumske vegetacije, 21 ornitološki, 9 botaničkih, po 2 rezervata u moru, zoološka, ihtiološka i

ihtiološko-ornitološka te po jedan paleontološki, geografsko-botanički i botaničko-zoološki rezervat, od kojih se posebno ističe posebni zoološki rezervat Kopački rit i posebni ornitološki rezervat Krapje dol (ANONYMUS, 2023).

Park prirode je prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili mora velike bioraznolikosti i/ili georaznolikosti, s vrijednim ekološkim obilježjima, naglašenim krajobraznim i kulturno-povijesnim vrijednostima. Park prirode ima i znanstvenu, kulturnu, odgojno-obrazovnu te rekreativnu namjenu. U parku prirode dopuštene su gospodarske i druge djelatnosti i zahvati kojima se ne ugrožavaju njegova bitna obilježja i uloga (Zakon o zaštiti prirode, NN 15/18, čl. 115.). U Republici Hrvatskoj zaštićeno je 12 parkova prirode: Park prirode Biokovo, Park prirode Kopački rit, Park prirode Papuk, Park prirode Učka, Park prirode Velebit, Park prirode Vransko jezero, Park prirode Žumberak, Park prirode Lastovo, Park prirode Lonjsko polje, Park prirode Medvednica, Park prirode Telašćica, Park prirode Dinara (ANONYMUS, 2023).

Regionalni park je prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili mora velike bioraznolikosti i/ili georaznolikosti, s vrijednim ekološkim obilježjima, naglašenim krajobraznim i kulturno-povijesnim vrijednostima. U regionalnom parku dopuštene su gospodarske i druge djelatnosti i zahvati kojima se ne ugrožavaju njegova bitna obilježja i uloga (Zakon o zaštiti prirode, NN 15/18, čl. 116.) Preventivnom je zaštitom u ovoj kategoriji zaštićeno područje uz Muru i Dravu te Moslavačka gora (ANONYMUS, 2023).

Spomenik prirode je pojedinačni neizmijenjeni dio prirode koji ima ekološku, znanstvenu, estetsku ili odgojno-obrazovnu vrijednost. Na spomeniku prirode dopušteni su zahvati i djelatnosti kojima se ne ugrožavaju njegova obilježja i vrijednosti (NN 15/18, čl. 117.) U Republici Hrvatskoj je zaštićeno 80 spomenika prirode. Među njima je najviše geomorfoloških spomenika prirode (34) i rijetkih primjeraka drveća (25) a tu je još 7 geoloških, 4 paleontološka, 3 zoološka, po 2 hidrološka, botanička i geološko-geografska te 1 geološko-paleontološki spomenik prirode (ANONYMUS, 2023).

Značajni krajobraz je prirodni ili kultivirani predjel velike krajobrazne vrijednosti i bioraznolikosti i/ili georaznolikosti ili krajobraz očuvanih jedinstvenih obilježja karakterističnih za pojedino područje. U značajnom krajobrazu dopušteni su zahvati i djelatnosti koje ne narušavaju obilježja zbog kojih je proglašen (Zakon o zaštiti prirode, NN 15/18, čl. 118) U Republici Hrvatskoj zaštićeno je 82 značajna krajobraza (ANONYMUS, 2023).

Park-šuma je prirodna ili sađena šuma, veće bioraznolikosti i/ili krajobrazne vrijednosti, a koja je namijenjena i odmoru i rekreaciji. U park – šumi dopušteni su zahvati i djelatnosti koje ne narušavaju obilježja zbog kojih je proglašena (NN 15/18, čl. 119.). U Republici Hrvatskoj zaštićeno je 27 park-šuma (ANONYMUS, 2023).

Spomenik parkovne arhitekture je umjetno oblikovani prostor (perivoj, botanički vrt, arboretum, gradski park) koji ima estetsku, stilsku, umjetničku, kulturno-povijesnu i odgojno-obrazovnu vrijednost. Na spomeniku parkovne arhitekture dopušteni su zahvati i djelatnosti kojima se ne narušavaju vrijednosti zbog kojih je zaštićen (Zakon o zaštiti prirode, NN 15/18, čl. 120.). U Republici Hrvatskoj zaštićeno je 119 spomenika parkovne arhitekture (ANONYMUS, 2023).

Zaštićenim područjima, prema Zakonu o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19 i 127/19), upravljaju javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjima. Osnova njihova djelovanja je: zaštita, održavanje i promicanje zaštićenog područja u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanje neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, nadziranje provođenja uvjeta i mjera zaštite prirode na zaštićenom području kojim upravljaju te sudjelovanje u prikupljanju podataka u svrhu praćenja očuvanosti prirode. Javne ustanove upravljaju i područjima ekološke mreže radi očuvanja ciljnih vrsta i stanišnih tipova (ANONYMUS, 2019).

Zaštićeno područje je geografski jasno određen prostor koji je namijenjen zaštiti prirode i kojim se upravlja radi dugoročnog očuvanja prirode i naravno pratećih usluga ekološkog sustava. Definirano je Zakonom o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19), on je ujedno temeljni pravni akt kojim se propisuju odredbe za zaštitu prirodnih vrijednosti Republike Hrvatske (ANONYMUS, 2018). Zaštita prirode provodi se očuvanjem bioraznolikosti, georaznolikosti i krajobrazne raznolikosti te zaštitom dijelova prirode koji obuhvaćaju: zaštićena područja, zaštićene vrste, zaštićene minerale i fosile. Područja se zaštićuju u devet različitih kategorija zaštite, a to zavisi o temeljnim vrijednostima koje se žele očuvati.

Neke od najvažnijih višestrukih funkcija zaštićenih područja su:

1. Doprinos očuvanju biološke i krajobrazne raznolikosti
2. Čuvanje ekoloških sustava, kao i specifičnih staništa raznih biljnih i životinjskih vrsta
3. Omogućavanje znanstvenih istraživanja i ekološke edukacije
4. Pomoć očuvanju kulturne baštine lokalnog stanovništva (MARTINIĆ, 2010).

Državna, javna i gospodarska tijela, kao i udruge dužni su u sklopu svojih ovlasti posvećivati skrb zaštiti zdravlja prirode i ljudskog okoliša. Priroda je u smislu Zakona o zaštiti prirode značajan dio okoliša kojem Republika Hrvatska osigurava osobitu zaštitu na principima najbolje svjetske prakse (ANONYMUS, 2016).

Hrvatska je sa svojom morskobalobom, sa svojim morem, rijekama, šumama, jezerima te mnogim drugim ekološkim sustavima jedna od biološki i krajobrazno najrazvrsnijih država u Europi, uz to je i vidljiv dobar broj raznolikih biljnih i životinjskih vrsta (MARTINIĆ, 2010).

Uz sliku br. 1 je vidljivo da je Zakonom o zaštiti prirode zaštićeno ukupno 409 područja, što čini ukupno 817.383,34ha, što čini 9,3% ukupnog teritorija Republike Hrvatske (NARODNE NOVINE, 2020).

Slika 1. Prikaz zaštićenih područja u Republici Hrvatskoj (Izvor: ANONYMUS, 2018)

2.2 Posebni rezervat - osnovne karakteristike

Prema Zakonu o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19), posebni je rezervat područje kopna i/ili mora od osobitog značenja zbog jedinstvenih, rijetkih ili reprezentativnih prirodnih vrijednosti ili je ugroženo stanište ili stanište ugrožene divlje vrste, a prvenstveno je namijenjen očuvanju tih vrijednosti (ANONYMUS, 2019). U njemu nisu dopušteni zahvati i djelatnosti koje mogu narušiti svojstva zbog kojih je proglašen, ali dopušteni su zahvati i djelatnosti kojima se održavaju i poboljšavaju uvjeti koji su važni za očuvanje svojstva zbog kojih je proglašen posebnim rezervatom (ANONYMUS, 2019).

Posebni rezervat može biti: floristički, mikološki, šumske i druge vegetacije, zoološki (ornitološki, ihtiološki i dr.), geološki, paleontološki, hidrogeološki, hidrološki, rezervat u moru i dr (ANONYMUS, 2019). Trenutno u Republici Hrvatskoj je zaštićeno 77 posebnih rezervata od čega je 36 rezervata šumske vegetacije, 21 ornitološki, 9 botaničkih, po 2 rezervata u moru, zoološka, ihtiološka i ihtiološko-ornitološka te po jedan paleontološki, geografsko-botanički i botaničko-zoološki rezervat (ANONYMUS, 2019). Neki od njih su: Otok Lokrum, Malostonski zaljev, Motovunska šuma, Kopački Rit, Vransko jezero, Velika dolina na Mljetu, Prud, Japetić, Ušće Neretve, Crna Mlaka, te mnogi drugi (ANONYMUS, 2014).

2.2.1. Otok Lokrum - Posebni rezervat šumske vegetacije

Otok Lokrum, Posebni rezervat šumske vegetacije je zaštićen sukladno Zakonu o zaštiti prirode u kategoriji posebnog rezervata šumske vegetacije 1948. godine, kao takav, on je treće najstarije područje zaštićene prirode u Hrvatskoj čiji je temeljni fenomen šumska vegetacija koja pokriva čak 90% površine otoka (ANONYMUS, 2001).

Slika 2. Posebni rezervat šumske vegetacije "Otok Lokrum" (Izvor: ANONYMUS, 2017)

Sukladno uredbi o ekološkoj mreži, otok Lokrum je također, uz pripadajući morski pojas od oko 150-ak metara od obale, područje ekološke mreže Natura 2000 (HR4000017 Lokrum) – područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove za ukupno osam stanišnih tipova (Tablica 4.) (ANONYMUS, 2001). Područje otoka Lokruma je također i sastavni dio Povijesne jezgre Grada Dubrovnika s gradskim zidinama i utverdama te gradskim harkom te je uvršten u UNESCO-ov registar Svjetske kulturne baštine.

Vegetacijski pokrov otoka je bogat nizom biljnih zajednica južnog fitogeografskog područja na vrlo maloj površini od čak 72 ha (ANONYMUS, 2001).

Otok Lokrum s akvatorijem zaštićen je kao kulturno dobro u sklopu Rješenja o zaštiti povijesne cjeline grada Dubrovnika i njene neposredne okoline na temelju Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (ANONYMUS, 2001). Otok Lokrum je smješten jugoistočno od Dubrovnika, naziv otoka dolazi od latinske riječi *acrumen*, što znači kiselo voće (naranče i limuni) (RADIĆ, 2016). Otok Lokrum je lociran neposredno ispred Dubrovačke stare gradske jezgre. Zahvaljujući svojoj netaknutoj prirodi, prekrasnoj obali, botaničkom vrtu i povijesnim ostacima s pravom nosi naziv najpopularnije destinacije na Dubrovačkom području (ANONYMUS, 2021).

2.2.2. Otok Lokrum kroz povijest

Prvi povijesni zapis o Lokrumu spominje se 1023., kada su se dubrovčani nakon požara u gradu zavjetovali sv. Benediktu da će na otoku izgraditi crkvu, nakon toga dubrovačka vlada je odlučila da se otok preda benediktincima, oni su izveli opsežne preinake i uređenje samostana, uz koji su podigli baziliku sv. Marije (ANONYMUS, 2020).

No, grobni prilozi koji se čuvaju u Dubrovačkomu muzeju govore o naseljavanju Lokruma još u prehistoriji. Sačuvan je i fragment zapisa (dio antičke nadgrobne ploče) te četiri reljefna ulomka ukrašena pleternom ornamentikom uzidana u jugozapadnom dijelu nekadašnjega benediktinskog samostana. Prema nekim podacima, još oko 915. godine na Lokrumu su obitali redovnici bazilijanci (ANONYMUS, 2020).

Arheološkim nalazima se potvrđuje rana prisutnost Grka i Rimljana iz IV. Do III. St. Pr. Kr, te I. do IV. st., Lokrum je pretpostavlja se služio kao postaja u trgovini (ANONYMUS, 2020).

Zbog raznih epidemija, na Lokrumu je 1534. započela izgradnja lazareta, koji nije dovršen, te nikad nije zaživio svoju funkciju, te su danas vidljivi samo njegovi ostatci (ANONYMUS, 2020).

Tijekom velikog potresa 1667. cijeli samostanski sklop bio je oštećen, te su benediktinci počeli napuštati otok. Makar legenda kaže da su se redovnici noć pred odlazak, ne tako zadovoljni, okupili, nataknuili kapuljače duboko na lice, zapalili svijeće, okrenuli ih naopako i pognutih glava, mrmljajući molitve, krenuli u noćni ophod svog imanja, te su prokleli buduće vlasnike otoka. Prodajom Lokruma, na otok dolaze novi vlasnici koji ga u velikoj mjeri pošumljavaju, te sade vinograde i maslinike, a nezgode novim vlasnicima otoka će zauvijek ostati mračna tajna i pitanje imaju li veze s benediktincima (ANONYMUS, 2022).

Nakon francuske okupacije Dubrovnika 1806., na vrhu otoka izgrađena je utvrda Fort Royal, radi zaštite ulaza u dubrovačku luku.

Uz otok Lokrum je usko vezan nadvojvoda Maksimilijan iz austrijske carske kuće Habsburg. Potonućem broda austrijske mornarice, koji je u svibnju 1859. potonuo pred Lokrumom, Maksimilijan dolazi istražiti uzrok nesreće te postaje očaran otokom, odlučuje ga kupiti te urediti sa svojom suprugom, samostan preuređuje u ljetnikovac, a samostanski vrt je preuređen u raskošan botanički vrt. Otok prelazi krajem XIX. stoljeća u vlasništvo kneževske obitelji Windisvhgrät, 1925. Kraljevina SHS dolazi u vlasništvo otoka nakon nagodbe sa kneginjom (ANONYMUS, 2021).

2.2.3. Prirodne vrijednosti otoka Lokruma

U ovom poglavlju pobliže će se opisati sva zaštićena područja na otoku, kao i floru i faunu, te sve blagodati otoka Lokruma.

2.2.3.1. Područje ekološke mreže NATURA 2000 (HR4000017 - Lokrum)

Kao što je već ranije naglašeno sukladno uredbi o ekološkoj mreži, otok Lokrum je također, uz pripadajući morski pojas od oko 150-ak metara od obale, područje ekološke mreže Natura 2000 (HR4000017 Lokrum) – područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove za ukupno osam stanišnih tipova (Tablica 4.) (ANONYMUS, 2001).

U nastavku slijedi opis zaštićenih područja ekološke mreže NATURA 2000.

1. Naselja Posidonije (*Posidonium oceanicae*)

Posidonia oceanica (L.) morska je cvjetnica i endem Sredozemlja, ona raste u čistom i bistrom moru, dobro podnosi izloženost valovima, kao i oscilacije temperature, ali ne i smanjeni salinitet i eutrofikaciju. Naselja posidonije važna su za život u moru jer su stanište mnogim živim organizmima u moru koji u njezinim livadama pronalaze hranu i zaklon. Mnoge ljudske aktivnosti ju ugrožavaju (sidrenje, zagađenje), posebno je osjetljiva jer bi obnova potencijalno oštećenih staništa trajala čak desetljećima. Neke od karakterističnih vrsta za naselja posidonije su: brbovica (*Venus verrucosa*), crvena zvjezdača (*Echinaster sepositus*), plemenita periska (*Pinna nobilis*) - koja je ujedno i strogo zaštićena vrsta (ANONYMUS, 2021).

2. Grebeni

Grebeni su najheterogeniji stanišni tip koji obuhvaća staništa na čitavoj podlozi od površine mora do batijala (zone sumraka) stoga mogu biti biogene konkrecije ili geogenog podrijetla. Mogu biti u kontaktu s kopnenim staništima na stijenama obraslim vegetacijom uz more. Budući da se razvijaju na uskom pojasu uz obalu, ugroženi su zbog izloženosti ljudskim aktivnostima, a to su: gradnja i nasipanje u more, betoniranje itd...Karakteristične vrste za taj stanišni tip su: puževi (*Melarhapha nerioides*), crvena moruzgva (*Actinia equina*) i priljepci (*Patella ssp.*) (ANONYMUS, 2021).

Slika 3. Grebeni (Izvor: ANONYMUS, 2021)

3. Stijene i strmci (klifovi) mediteranskih obala obrasli endemičnim vrstama *Limonium ssp.*

Strmci i kamenite obale otoka Lokruma obrasli su halofilnom vegetacijom. Za Lokrum je važna zajednica Grebenjača savitljive mrižice (*As. Limonietum anfracti*). Ta razmjerno rijetka i endemična zajednica pojavljuje se u južnoj Dalmaciji na Mljetu, Lokrumu, Elafitima te ostalim otocima i otočićima dubrovačkog primorja kao i u obalnom pojasu u dubrovačkom primorju. Tipična je vrsta te zajednice savitljiva mrižica – *Limonium dictyophorum* (*syn. Limonium anfractum*), a također se pojavljuju i primorski petrovac (*Crithmum maritimum*), kretska svinđuša (*Lotus cystoides*), naduta pušina (*Silene vulgaris ssp. angustifolia*) i dr. Na Lokrumu se ta zajednica proteže kroz cijelu obalnu liniju, dok je slabije razvijena na zapadnoj strani otoka u predjelu gdje se nalaze okomite litice, tamo je prisutna samo u relativno uskom pojasu (ANONYMUS, 2021).

4. Eumediteranski travnjaci (*Thero - Brachypodietea*)

Eumediteranski travnjaci su niski travnjaci sastavljeni od jednogodišnjih biljaka koje uglavnom završavaju svoj životni ciklus prije ljetnih suša. Najvažnija zajednica eumediteranskih travnjaka na Lokrumu je Travnjak žute ptičje noge i mišjeg brčka (*Ornithopodi – Vulpietum H-ić 1960*) koja je prvi put i opisana na Lokrumu (*locus classicus*) bogatog sastava – brčak (*Vulpia ligustica*), ptičja noga (*Ornithopus compressus*), lomljiva osmigača (*Gaudinia fragilis*), germanski bjelolist (*Filago vulgaris*) itd (ANONYMUS, 2021).

5. Karbonatne stijene s hazmofitskom vegetacijom

Stanište vegetacije koja se razvija u pukotinama suhих vapnenačkih stijena i fragmentarno u zidovima starih građevina. Od zajednica tog staništa na Lokrumu je važna zajednica gorostasne šašike i kalabrijske pogančine (*Seslerio – Putorietum calabricaе*) u zidovima tvrđave s karakterističnim vrstama: pogančina (*Putoria calabrica*), vrzina (*Brassica incana*), bjelušina (*Inula verbascifolia*) itd. Na otoku Lokrumu je nalazimo na relativno maloj površini na stijenama na zapadnoj strani otoka na visinama koje nisu u dosegу intenzivnog prskanja valova tijekom loših vremenskih uvjeta (ANONYMUS, 2021).

6. Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje

Na otoku Lokrumu kao dio ovog stanišnog tipa nalaze se Vela i Mala špilja te na južnom dijelu otoka „Mrtvo more“ – nekadašnja špilja kojoj se u povijesti urušio strop, te zato danas ima oblik malog „jezera“ koje je s vanjskim morem povezano kanalom koji je duk oko 15m (ANONYMUS, 2021).

7. Vazdazelene šume česnike (*Quercus ilex*)

Mediterranske šume u kojima prevladava česmina (hrast crnika) rijetko su razvijene u visoke šume, ugl. su degradirane u stadij makije.

Od spomenutih šuma, na Lokrumu su prisutne:

- Šuma hrasta crnike i crnog jasena (*Fraxino orni – Quercetum ilicis*) s najvažnijim vrstama: hrast crnika (*Quercus ilex*), crni jasen (*Fraxinus ornus*), lemprika (*Viburnum tinus*), vrijes (*Erica arborea*) itd. Na otoku tu zajednicu nalazimo u unutrašnjosti južnog dijela otoka, a prepoznajemo ju po stablima crnog jasena čime se razlikuje od ostalih šumskih zajednica na otoku.
- Šuma hrasta crnike s mirtom (*Myrto – Quercetum ilicis*) – šuma hrasta crnike u degradacijskom stadiju makije, gusta, gotovo neprohodna zajednica u kojoj s osim drveća i grmova osobito zastupljene i povijuše, a sloj prizemnog raslinja gotovo da i ne postoji. Uz hrast crniku (*Quercus ilex*) tu se pojavljuju tršlja (*Pistacia lentiscus*), mirta (*Myrtus communis*), borovica (*Juniperus oxycedrus ssp. macrocarpa*), te druge vazdazelene svojte. Ta je zajednica obilno prisutna na Lokrumu u obliku šume i makije (ANONYMUS, 2021).

8. Mediteranske šume edemičnih borova

Ovo stanište obuhvaća šume alepskog bora ili pinije (čije su šume prisutne samo na otoku Mljetu). Od mediteranskih šuma alepskog bora na Lokrumu su važne:

- Šuma alepskog bora i hrasta crnike (*Quercus ilici – Pinetum halepensis*) koja pripada najugroženijim šumama Sredozemlja - najviše zbog požara i predrasuda pučanstva o štetnosti alepskog bora. Te sastojine imaju veliku socijalnu, estetsku i ekološku ulogu. Glavna vrsta te zajednice jest alepski bor (*Pinus halepensis*), u sloju grmlja i niskog drveća dolaze crnika (*Quercus ilex*), tršlja (*Pistacia lentiscus*), lemprika (*Viburnum tinus*), mirta (*Myrtus communis*), te druge zeljaste i drvenaste vrste. Na Lokrumu je ta zajednica obilno zastupljena u unutrašnjosti južnog i središnjeg dijela te na istočnim i sjevernim padinama sjevernog dijela otoka (ANONYMUS, 2021).
- Šuma alepskog bora sa sominom (*As. Junipero phoeniceae-Pinetum halepensis*) u kojoj uglavnom dominiraju alepski bor (*Pinus halepensis*) i tršlja (*Pistacia lentiscus*) dok je od ostalih grmolikih vrsta prisutna lemprika (*Viburnum tinus*), mirta (*Myrtus communis*), isprepletena kozja krv (*Lonicera implexa*), zelenika (*Phillyrea sp.*), broć (*Rubia peregrina*) i dr. Na Lokrumu ova zajednica je prisutna u priobalnom pojasu od jugoistočne i južne do jugozapadne obale otoka (ANONYMUS, 2021).

2.2.3.2. Fauna otoka Lokruma

Otok Lokrum pruža povoljne ekološke uvjete za razvoj bogatoga i raznovrsnog životinjskog svijeta, koji još uvijek nije dovoljno istražen.

Neke vrste kopnenih kralješnjaka koje žive na Lokrumu:

Kornjača čančara (*Testudo hermanni*) nastanjuje suha, kamenita, grmljem obrasla staništa. Neobično je otporna i izuzetno dobro preživljava ozljede; sporo raste, ali živi više od stotinu godina. Hrani se uglavnom biljkama, ali i kukcima i uginulim životinjama. Od 1965. zaštićena je zakonom (ANONYMUS, 2022).

Veliki zelembać (*Lacerta trilineata*) najveći je srednjoeuropski gušter, dug do 40 cm. Nastanjuje topla i kamenita područja obrasla niskim raslinjem, a hrani se kukcima i njihovim ličinkama, paucima i crvolikim životinjicama (ANONYMUS, 2022).

Kućni macaklin (*Hemidactylus turcicus*) rado se zadržava u zgradama. Brz i okretan, aktivan je noću, kad se hrani kukcima i paucima mekanoga pokrova (ANONYMUS, 2022).

Zmijoliki gušter blavor (*Ophisaurus apodus*) dužine je do 110 cm, tijela prekrivenoga tvrdim ljuskama. Prednje su mu noge zakržljale, a stražnje su vidljive samo u obliku dviju ljuskica. Živi na otvorenim krškim područjima bez raslinja; brzo se kreće i skriva pod kamenjem. Hrani se raznolikom životinjskom hranom (ANONYMUS, 2022).

Bjeloprski jež (*Erinaceus concolor*) hrani se kukcima, sitnim životinjama, plodovima i ptičjim jajima (ANONYMUS, 2022).

Veliki ili sivi puh (*Glis glis*) gnijezdo gradi u dupljama i pukotinama stijena. Dobar je skakač i penjač, koji se hrani vrlo raznolikom hranom biljnoga i životinjskog podrijetla (ANONYMUS, 2022).

Lokrum ima veliko značenje i za selidbu ptica jer im je prvo odmorište nakon prelijetanja velikih morskih površina za proljetne selidbe, te posljednje odmorište za jesenje selidbe. Na otoku je zabilježeno 156 vrsta ptica svrstanih u 43 porodice.

Gnjezdaricama se smatra 31 vrsta, iako neke samo tijekom jedne ili nekoliko godina: npr. grabljivice sivi sokol (*Falco peregrinus*), škanjac mišar (*Buteo buteo*), kobac ptičar (*Accipiter nisus*) i velika ušara (*Bubo bubo*), zatim galeb klaukavac (*Larus argentatus*), crna i bijela čiopa (*Apus apus*, *A. melba*), lastavica pokućarka (*Hirundo rustica*), zeba bitkavica (*Fringilla coelebs*), gugutka (*Streptopelia decaoto*) i muharica (*Muscicapa striata*) (ANONYMUS, 2022).

Veliki problem otoku Lokrumu stvara vrsta pod imenom paun (*Pavo sp.*). Paun se često prikazuje i najpoznatiji je kao mužjak, koji je raznih boja. Ženka je neugledna te je smeđe boje, no neke imaju sive te smeđe tonove perja. Ženka polaže 6 do 8 jaja, a inkubacija traje 28 dana. Hrane se voćem, sjemenkama, manjim beskralježnjacima. Stanište su im šume kultivirana područja, u blizini naselja. Na otoku Lokrumu ima negativan utjecaj na faunu beskralježnjaka i sitnih kralježnjaka. Svojim životnim navikama uništava i nagrđuje prostor rezervata (ANONYMUS, 2016). No u turističkom smislu predstavljaju veliku atrakciju za posjetitelje otoka.

Šišmiši i njihove kolonije zaštićeni su nacionalnim i EU zakonodavstvom. Otok Lokrum idealno je stanište za velik broj vrsta šišmiša s obzirom na bogatstvo šumskih staništa, tri otvorene vodene površine, mnogobrojna prirodna i umjetna skloništa (građevine), kao i zbog tišine i izostanka rasvjete te ljudskih aktivnosti tijekom noći. Za većinu vrsta šišmiša Lokrum je oaza na području Hrvatske koju inače karakteriziraju urbanizacija, gust promet, umjetna rasvjeta noću i buka koju stvaraju ljudi. Ukupno 11 od 33 vrste šišmiša zabilježenih u Hrvatskoj zabilježeno je na Lokrumu, što je iznimno velika biološka raznolikost šišmiša za otok površine od samo 0,7 km². Istraživanjima je potvrđena prisutnost porodiljnih kolonija Kolombatovićeva dugoušana (*Pl. kolombatovici*) i malog potkovnjaka (*Rhinolophus hipposideros*) u tavanima Benediktinskog samostana, a prisutne su i druge vrste šišmiša (ANONYMUS, 2020).

2.2.3.3. Divlji kunić (*Oryctolagus Cuniculus*)

Divlji kunić je dvojezubac s dva para sjekutića koji im rastu cijeli život. Divlji kunići su pretci svih vrsta i varijeteta domaćih kunića. Imaju duge uši bez crnih vrhova, duge stražnje noge koje su dobro odlakane kako bi smanjile šok pri doskoku, a kreću se skakutanjem. Manji su od zeca, imaju zaobljeniju glavu i zbijeno tijelo. Otprilike im je dužina tijela 34 do 50cm, a tep 4 do 8cm., teže od 1 do 3 kg, dok su mužjaci teži od ženki. Životni im je vijek i do 9 godina, staništa su im polja, livade i šumarci, dok im je prehrana trava, žitarice, plodovi, pupoljci, mladice, mlada kora i korijenje. Oni su noćne životinje, ali ih se može vidjeti i po danu, žive u hijerarhijskim skupinama, pare se od siječnja do rujna i mogu imati od četiri do sedam okota u godini. Ženka je gradivna oko 30 dana i koti 3 do 7 kunića. Neprijatelji su im lisice, čagljevi, kune, mačke, divlje mačke, lasice i ptice grabljivice. Često stvaraju probleme te ih se smatra štetočinama, a u nekim dijelovima svijeta su postali velika prijetnja bioraznolikosti, konkretno taj slučaj je u Australiji (BOTTA, 2014).

Na područje Posebnog rezervata šumske vegetacije „Otok Lokrum“ 2009. godine je neodgovornošću nepoznate osobe uneseno nekoliko jedinki kunića koje su se prilagodile i očele razmnožavati te činiti štetu na biljnim vrstama, a vidljive su i rupe u zemlji koje ostavljaju negativan i vrlo ružan dojam svakom posjetitelju. Kunići uz pomoć paunova kao alohtone vrste devastiraju okoliš i time ugrožavaju populacije autohtonih vrsta biljaka i životinja koji od prirode žive na otoku, također je uništen velik broj vrsta botaničkog vrta o kojem skrbi Institut za more i priobalje Sveučilišta u Dubrovniku, za oporavak ili ponovnu nabavku i sadnju biljaka

mogla bi biti utrošena znatna financijska sredstva. U posebnom rezervatu postoje pravila te nisu dopušteni zahvati i djelatnosti koje mogu narušiti svojstva zbog kojih je proglašen rezervatom (branje i uništavanje biljaka, uznemiravanje, hvatanje i ubijanje životinja, uvođenje novih bioloških svojti, melioracijski zahvati, razni oblici gospodarskih i ostalog korištenja i slično), izlučivanje navedenih vrsta nije bilo moguće pa se njihov broj drastično povećao. No ovo je slučaj u vezi kojeg se mora intervenirati u ekosustav. Zbog toga je izrađen planski akt koji nosi naziv „Program zaštite divljači“. Prema pravilniku o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači, program zaštite divljači je planski akt koji je izrađen i usvojen 2016. godine za razdoblje od 10 godina koji osigurava zaštitu divljači na površinama iz članka 9. stavka 2. točaka 1., 2., 3. i 5. Zakona o lovstvu. Cilj ovog Programa zaštite divljači na području Posebnog rezervata šumske vegetacije „Otok Lokrum“ je dati optimalne smjernice za očuvanje, zaštitu i potrajno korištenje staništa te održavanje optimalnog broja životinjskih vrsta, a da se ne naruši stabilnost bilo kojeg segmenta ekosustava koji je uspostavljen na otoku Lokrumu (CERDUS, 2016).

2.2.3.4. Flora otoka Lokruma

Od ukupno 0,7 km² površine Lokruma čak je 0,6 km² prekriveno gustom vegetacijom. Tu se na jednome mjestu i malenome prostoru mogu naći svi prirodni razvojni nizovi biljnih zajednica eumediteranskoga područja Europe. Kako bi se zaštitile i one raznolike biljne kulture koje nisu sasvim prirodnoga podrijetla (maslinici, vrtovi, šetnice, botanički vrt), u pravilnom gospodarenju Rezervatom nezaobilazan je utjecaj čovjeka (ANONYMUS, 2020).

Konačna, poglavito klimatski uvjetovana biljna zajednica prema kojoj teži prirodni razvoj ili klimaks vegetacije, na Lokrumu je šuma česvine i crnog jasena. Kako je ta šuma zbog kvalitetne drvne građe u prošlosti bila intenzivno iskorištavana, veći dio otoka danas pokrivaju njezini degradacijski stadiji: niže šume-panjače i neprohodna šikara (makija). Sljedeći je degradacijski stadij šume bušik (garig), otvorena šikara u kojoj prevladavaju niske drvenaste vrste (vrijes, kapinika, bušini, ružmarin, šmrika), a na otoku postoji i nekoliko tipova krajnjeg degradacijskog stadija vegetacije, kamenjarskih travnjaka. Uz navedene, zanimljiva je i vegetacija stijena i gromača, obalnih grebena, te korovna vegetacija (ANONYMUS, 2020).

S obzirom na malenu površinu otoka, na njemu je zabilježen razmjerno velik broj biljnih vrsta, njih ukupno oko 400. Među drvećem i grmljem ističe se crnika ili česvina (*Quercus ilex*), vazdazeleni hrast koji može izrasti i do 20 m visine, a živjeti 1000 godina.

Također ostali primjerci flore su: lovor (*Laurus nobilis*), mirta (*Myrtus communis*), planika (*Arbutus unedo*), tršlja (*Pistacia terebinthus*), pinijska (*Pinus pinus*), jupiterova brada (*Anthyllis barba-jovis*), krhka kositernica (*Ephedra campylopoda*), drvenasta mlječika (*Eeuphorbia dendroides*), pogančina (*Putoria calabrica*) (ANONYMUS, 2020).

Na otoku je osnovan Botanički vrt 1959. na kojem su zasađene prve egzotične biljke. Danas u botaničkom vrtu raste četrstotinjak vrsta iz Australije, Južne Amerike, Afrike i drugih dijelova svijeta, kao i rijetke, zaštićene i ugrožene vrste šireg dubrovačkog područja (ANONYMUS, 2020).

2.2.4. Kulturni (antropogeni) resursi otoka Lokruma

U poglavlju koje slijedi dat će se pregled kulturnih vrijednosti otoka Lokruma koji također uvelike pridonose atraktivnosti otoka.

Benediktinski samostan sv. Marije na Lokrumu najveći je i najvažniji spomenik kulture na otoku. Benediktinci su bili vrsni poljoprivrednici, pa je tako samostan bio okružen vinogradima, plodnim vrtovima, maslinicima i perivojima ukrasnog bilja. Od romaničkog samostana i pripadajućeg klaustera do danas je sačuvano zapadno krilo gospodarske namjene s mlinicom u prizemlju, dok su od istočnog krila djelomično sačuvani tek obodni zidovi. U katastrofalnom potresu 6. travnja 1667. godine urušena je crkva i srednjovjekovna samostanska zgrada te su sve funkcije premještene u novi renesansni samostan. Maksimilijan Habsburški je uvelike pridonio kulturnom razvoju Lokruma, uz hortikulturno uređenje otoka najveći dio Maksimilijanove intervencije odnosio se na uređenje benediktinskoga samostana i nadogradnju luksuzne rezidencije na sjevernom rubu istočnoga krila koja je najvažniji spomenik tzv. romantičnoga historicizma u Dubrovniku. Nakon potresa koji se dogodio 15. travnja 1979. godine, oštećen je samostanski kompleks, planiranu obnovu je prekinuo početak Domovinskog rata tijekom kojeg je kompleks pretrpio znatne štete (ANONYMUS, 2021).

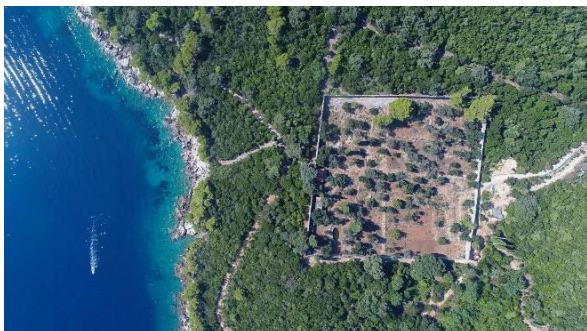

Slika 4. Benediktinski samostan (Izvor: ANONYMUS, 2021)

Slika 5. Maksimilijanov ljetnikovac (Izvor: ANONYMUS, 2021)

Lokrumski lazaret je izgrađen u 14. stoljeću, no nikad dovršen, trebao služiti kao karantena za sve ljude, stoku i robu prije ulaska u Grad zbog velike pandemije kuge. Lokrumski lazaret nikad nije dovršen, a njegovi su ostaci vidljivi i danas. Izgrađen je u obliku četverokutne utvrde sa dvostrukim zidovima, u unutrašnjosti lazareta su bile male „prostorije“ za boravak ljudi sa zasebnim ognjištem u svakoj. U središnjem dvorištu se nalazio bunar sa pitkom vodom. Iznad sjevernih ulaznih vrata bio je natpis: *„Skupljenim novcem od oporuka pobožnih ljudi dubrovački senatori podigoše 1557. Nek' svemogući Bog učini da nad ovom pomoću djelo ne propadne.“* Ta vrata zazidana su u doba gradnje utvrde Royal, a otvorena su nova u istočnom zidu. Na prostoru nedovršenog lazareta benediktinci su podigli maslinik (ANONYMUS, 2021).

Slika 6. Lokrumski lazaret (Izvor: ANONYMUS, 2021)

Sjeverno od samostanskog kompleksa, na početku maslinika i botaničkog vrta, nalazi se crkva Navještenja Marijina (Gospa Nuncijata). Jednobrodna crkvice s polukružnom apsidom, gotičko-renesansnih odlika (15./16. st.), jedina je sačuvana crkvena građevina na Lokrumu gdje se i danas služe svete mise. U crkvisi se nalazi klečalo cara Maksimilijana i njegove supruge Charlotte te njegova prestolonasljednika Rudolfa i njegove supruge Stephanie (ANONYMUS 2021).

Utvrda Royal - Fort Royal dobiva svoje mjesto na vrhu Lokruma zbog strateškog stanja otoka po mišljenju Francuza. Utvrda se nalazi na najvišem vrh otoka Lokruma –Glavica (96m/nmv), koja s morske strane kontrolira pristup Gradu i dominira širokim horizontom sa strane pučine. Dolaskom austrijanaca na vlast, tvrđava dobiva svoj konačni oblik. Tvrđava je kružnog tlocrta, površine oko 350 m² (ANONYMUS, 2021).

Lugareva kuća je smještena u lučici Portoč, izgrađena je u 19. stoljeću u doba Maksimilijana Habsburškog, a bila je namijenjena tadašnjem lugaru, odnosno čuvaru šume. 2011. godine rekonstruirana je u informativni, promotivni i edukativni centar za posjetitelje. Lugareva kuća je smještena uz glavno pristanište na otok i preuzima namjenu svojevrsne recepcije – ulaza u Rezervat Lokrum (ANONYMUS, 2021).

Klaustarski vrt specifično je uređen vrtni prostor unutar samostanskog kompleksa. Prvi romanički klaustar s triju je strana bio okružen trjemovima s dvostrukim stupićima, a na južnoj strani najvjerojatnije je bio zatvoren samo visokim zidom. Gradnja toga srednjovjekovnog klaustara započela je nakon dovršetka romaničke crkve. Gotičko-renesansni klaustar ostatak je veće i raskošnije cjeline jednoga od najreprezentativnijih samostanskih sklopova na području Dubrovačke Republike. Okružen četirima arkadnim trjemovima svakako je odgovarao značenju koje je lokrumski samostan imao u Dubrovniku i u moćnoj kongregaciji sv. Justine kojoj je pripadao (ANONYMUS, 2021).

Slika 7. Klaustarski vrtovi (Izvor: ANONYMUS, 2021)

Maksimilijanovi vrtovi počinju nastajati iste godine kad i započinje izgradnja Maksimilijanovog ljetnikovca. Maksimilijanovim dolaskom započeto je novije razdoblje u povijesti vrtnog i pejzažnog oblikovanja i uređivanja Lokruma. Lokrum je Maksimilijanu bio *svojevrсна eksperimentalna postaja za aklimatizaciju egzotičnih biljaka*. Njegovo razdoblje obilježeno je uređivanjem sustava vrtnih terasa podignutih u sklopu dvorca s orijentacijom prema otvorenom moru, s kojima je povezano uređenje starog renesansnog klaustara (ANONYMUS, 2021).

Slika 8. Maksimilijanovi vrtovi (Izvor: ANONYMUS, 2021)

Botanički vrt osnovala je Akademija znanosti i umjetnosti 1959. godine radi istraživanja unošenja i prilagodbe stranih biljnih vrsta iz tropskih i suptropskih krajeva našem podneblju. Biljke su uglavnom australskoga i američkoga podrijetla, uzgajane iz sjemena dobivenoga razmjenom sa svjetskim botaničkim vrtovima. Taj jedini otočni botanički vrt u Hrvatskoj danas posluje u sklopu Instituta za more i priobalje Sveučilišta u Dubrovniku. Zauzima površinu od 3,3 ha, a u izložbenom dijelu (1,45 ha) uzgaja se petstotinjak biljnih vrsta, uglavnom drveća i grmlja. Vrt je podijeljen u 13 polja koja su oblikovana tako da se na istom prostoru predstave

srodne biljne vrste, pripadnice istih rodova ili biljnih porodica, ili one prilagođene sličnim uvjetima. U vrtu se nalazi i staklenik, smješten izvan izložbene površine, u kojemu raste dvjestotinjak vrsta mesnatica (ANONYMUS, 2021).

Slika 9. Botanički vrt (Izvor: ANONYMUS, 2021)

Rajski put središnji je dio jedinstvenog pejzažno – arhitektonskog sustava triju aleja, zasađenih za vrijeme Maksimilijana Habsburškoga, koji se proteže od nižeg dijela otoka prema tvrđavi Royal. S obje strane je obrubljen drvoredom piramidalnih čempresa (*Cupressus sempervirens* 'Pyramidalis') i porubljen kamenim rubnjacima (ANONYMUS, 2021).

Tradicionalni maslinik jedini je autentični ostatak kultiviranih nasada lokrumske benediktinske opatije. Na Lokrumu se nalaze dva maslinika, jedan u lazaretu, a drugi u blizini samostana. Tradicionalni maslinici razlikuju se po načinu primjene poljoprivredne prakse, obrađuju se ekstenzivno, uglavnom bez primjene agrotehnike. Uljarica, bjelica i oblica sorte su koje su uglavnom prisutne u maslinicima na otoku Lokrumu (ANONYMUS, 2021).

Na otoku Lokrumu snimala se i poznata serija Game of Thrones, što je značajno utjecalo na neki novi oblik popularnosti i atraktivnosti ovog otoka. Danas Otok Lokrum, uz zaljubljenike u mir i uživanje u prirodnom opuštajućem ambijentu sve više posjećuju i neki novi posjetitelji, a to su fanovi serije Game of Thrones, jer je dio filmskog seta bio lociran baš na Lokrumu. Izložba Game of Thrones nezaobilazna je lokacija velikog broja posjetitelja serije koji dolaze i ne propuštaju sjesti na popularno željezno prijestolje. Također je na istom mjestu u podrumu benediktinskog samostana vrlo atraktivna izložba Rikarda Lavljeg srca. Izložba je multimedijalna, te su ove legende pretočene zvukom, slikom, te video projekcijama i mirisima. Posjet otoku se završava u večernjim satima, te svi posjetitelji moraju napustiti otok sa zadnjim

brodom koji kreće za Gradsku luku, na otoku mogu prespavati samo vatrogasci koji paze na otok i zaposlenici Javne ustanove Rezervat Lokrum (ANONYMUS, 2017). Pri povratku s Lokruma, uvijek se treba držati jednog pravila, bio on legenda, izmišljotina ili nešto sasvim drugo: „Ne uzimaj ništa s Lokruma. Ni pero pauna, ni listić ubran u botaničkom vrtu, jer ono što si uzeo s otoka to njemu i dalje pripada. I donosi nesreću novom vlasniku“ (ANONYMUS, 2017). Savjet je to brojnih Dubrovčana, ponekad potaknut praznovjerjem, a ponekad poštovanjem prema jednom od najljepših otoka na Jadranu (LJUBIŠIĆ, 2017).

2.2.5. Turistička ponuda i turistička posjećenost posebnog rezervata šumske vegetacije „Otok Lokrum“

Otok Lokrum se nalazi desetak minuta vožnje od Dubrovačke stare gradske jezgre. Mogućnost dolaska na otok je brodom iz Gradske luke, svakih pola sata u sezoni. Brod pristaje u uvali Portoč. Otok Lokrum je tijekom zimskih mjeseci zatvoren, te posjetitelji nemaju pristup otoku, do otvaranja sezone (ANONYMUS, 2017).

Karte za brod i za ulazak u Posebni rezervat šumske vegetacije otok Lokrum se kupuju u staroj gradskoj jezgri, a cijena ulaznica za 2022. godinu bila je sljedeća:

Tablica 3. Cjenik Javne ustanove Rezervat Lokrum za 2022. godinu, (Izvor: ANONYMUS, 2022)

R.br.	Opis	Cijena u HRK s PDV-om/kom
1.	Ulaznica za odrasle osobe	200
2.	Ulaznica za dijete od 7 do navršениh 18 godina	30
3.	Ulaznica za osobe s invaliditetom, studente	30
4.	Ulaznica za organizirane grupe (minimalno 10 osoba)	150
5.	Vaucher za 10 ulaznica	800
6.	Povratna brodska karta Lokrum-Dubrovnik	50
7.	Godišnji pokaz I. kategorija	100
8.	Godišnji pokaz II. Kategorija	150

Dolaskom na otok u zelenu oazu mira moguće je obaviti poučne šetnje sa čuvarima prirode ili sa stručnom pratnjom službe otoka Lokruma, te dublje zaviriti u Lokrumske prirodne i kulturne vrijednosti te u povijesne vrtove. Na otoku se između ostalog nalazi malo jezero – „Mrtvo more“ koje je pogodno za kupanje djece i neplivača. Šetnjom otokom se može doći i do najviše točke Lokruma, a to je već spominjana tvrđava u obliku zvijezde Fort Royal. Putevi i staze otoka prolaze kroz botanički vrt koji sadrži zanimljivu zbirku eukaliptusa, kaktusa, agava i sukulenata. Otok Lokrum je bogat šumama česvine i crnog jasena, šumom alepskog bora, također jedna o atrakcija je i stari maslinik sačuvan još iz vremena benediktinske uprave otokom te vrtovi i perivoji (ANONYMUS, 2020). Otok Lokrum ostvari najveći broj posjetitelja i prodanih povratnih karata kroz godinu u mjesecu kolovozu. Najveći broj posjetitelja u 2022. godini je zabilježen 15.8.2022. kada je otok posjetilo ukupno 2.040 posjetitelja, dok je najveći broj posjetitelja u 2021. godini zabilježen 13.08.2021. kada je zabilježeno ukupno 1799 posjetitelja. (Izvor: JAVNA USTANOVA REZERVAT LOKRUM). Još uvijek ne postoji studija prihvatnih kapaciteta kroz koju bi se definirao istovremeni maksimalni broj posjetitelja na Otoku Lokrumu. Turistička posjećenost otoka je velika, dok 2020. godina nije relevantna, zbog pandemije korona virusa. Statistika posjećenosti je prikazana niže u tablici.

Tablica 4. Posjećenost otoka Lokruma kroz godine 2018.-2022., zaključno sa: 20.11.2022., (Izvor: JAVNA USTANOVA REZERVAT LOKRUM, 2022)

	Godina	Broj posjetitelja
Otok Lokrum	2018.	256269
	2019.	262331
	2020.	49193
	2021.	103992
	2022.	205220

Kao što je vidljivo iz tablice 4., kretanje broja posjetitelja raste, 2018. godine je bilo 256269. posjetitelja, dok je 2019. godine bilo 262331. Zatim nam stiže 2020. godina koja nije relevantna zbog pandemije korona virusom, dok 2021. godine kada je bilo dopušteno putovati trend i kretanje broja posjetitelja raste, te je otok posjetilo 103992 posjetitelja, dok 2022. godine na otok stiže 205220 posjetitelja.

3. TURISTIČKA VALORIZACIJA ZAŠTIĆENIH PODRUČJA

Turizam traži atraktivan prostor, koji uz to mora biti i kvalitetan, najčešće je to prostor vrlo osjetljivih ekosustava. Koliko god turizam izgledao prihvatljiviji u odnosu na druge gospodarske djelatnosti, turizam ipak ostavlja sve veće i uočljivije negativne tragove na prostor i na okoliš, odnosno ekosustav (BIRKIĆ, 2016). Polazeći od važnosti turizma za gospodarski razvoj, kako na lokalnoj razini tako i na regionalnoj odnosno nacionalnoj razini, neizbježno je pitanje o utjecaju turizma na prirodna staništa i bioraznolikost, degradaciju prirodnih resursa nekontroliranim rastom i razvojem, poglavito u zaštićenim područjima, što će se u nastavku i razmatrati.

3.1 Utjecaj turizma na okoliš u zaštićenom području

Prirodni okoliš i turistička djelatnost vrlo su često dvije osnovne dimenzije zaštite, ali i razvoja nekog prirodnog područja. Istovremeno, turizam u prirodnom okolišu ima dvojaki utjecaj, koji paradoksalno može istovremeno imati pozitivne i negativne utjecaje. „Turizam može uzrokovati velike štete u zaštićenim područjima, napose ako se njime ne upravlja pravilno, a može biti i od velike koristi“ (MARKOVIĆ, 2015).

Turizam je velik korisnik prostora i dosta ovisi o kvaliteti tog prostora i okoliša. Intenzivnim širenjem i razvijanjem u mnogim dijelovima svijeta mnogi su predjeli pod utjecajima turizma postali trajno ugroženi. Razvojem turizma u zaštićenim područjima raste zabrinutost za prirodne i kulturne resurse na tim istim područjima. Turizam u vrlo kratkom vremenskom razdoblju poprima masovne razmjere i postaje aktivni čimbenik u konzumiranju prirodnih bogatstava, ostavljajući velike negativne posljedice na lokacijama jer su se prekoračile granice prihvatnih kapaciteta područja. Negativan učinak turizma prvenstveno se očituje kroz koncentraciju turista i gradnju turističkih smještajnih kapaciteta te prometne i komunalne infrastrukture. Dakako, ti učinci ovise o vrsti posjete, obliku i vrsti turističkog razvoja, vremenu posjeta, obliku aktivnosti te vrsti zaštićenog područja (PETRIĆ, 2006). Velika koncentracija posjetitelja u nekom području može dodatno ugroziti ta područja, posebice ekološki osjetljiva, kao što su zaštićena područja, a poglavito kada je riječ o nacionalnim parkovima i parkovima prirode, kao i stroge i posebne rezervate te mnoge druge.

U nastavku slijedi pregled najčešćih negativnih utjecaja razvoja turizma u zaštićenim područjima. (Tablica 5)

Tablica 5. Negativni utjecaji razvoja turizma u zaštićenim područjima, (Izvor: EAGLES i sur., 2002)

NEGATIVNI UTJECAJI	
Kreiranje staza (i oštećivanje)	Kulturni vandalizam
Područja kampova (i oštećivanje)	Brodovi koji oštećuju obale
Smeće	Gubitak staništa
Zakrčenje	Ispušni plinovi i zagađenje zraka
Staze i rekreacijska vozila	Sakupljanje ogrijevnog drva
Utjecaji krda stoke	Vizualni i zvučni utjecaji
Problemi ljudskog otpada	Pretjeran ribolov
Ometanje divljih životinja, navika ili utjecaji na iste	Utjecaji na vegetaciju Oštećivanje pješčanih dna/grebena
Konflikti među korisnicima	Zbijenost ili erozija tla
Zagađenje vode (fizičko ili biološko)	Povećani rizik od vatre
Pretjeran razvoj	Oštećenje arheoloških područja
Trave, gljive i egzotične vrste	Utabavanje (ljudsko ili konjsko)
Mijenjanje vodenih smjerova	Uzimanje suvenira (flora, fauna, itd.)

U prikazanoj tablici 5, je vidljivo kako su zapravo negativni utjecaju usko povezani s razvojem turizma, te ujedno i sa dolaskom i boravkom posjetitelja u zaštićenim područjima. Uloga javnih ustanova je ovdje vrlo bitna, uz dobro upravljanje zaštićenim područjem, cilj je vrlo jasan,

potpuno izbjegavanje ili barem smanjenje negativnih utjecaja unutar zaštićenog područja. Vrlo je ključno i važno ujediniti i sklopiti u jedno različite interese svih sudionika.

Tablica 6. Rizici turizma na okoliš, (Izvor: EAGLES i sur, 2002)

ELEMENT	PRIMJERI RIZIČNOSTI TURISTIČKIH AKTIVNOSTI
Ekosustavi	<ul style="list-style-type: none"> • Izgradnja smještajnih objekata, posjetiteljskih centara, infrastrukture i ostalih uslužnih kapaciteta, ima izravan utjecaj na okoliš od uklanjanja vegetacije, ometanja životinja nestajanja staništa, utjecaja na odvodnju itd. • Stanište divljih životinja može biti značajno izmijenjeno (pravci kretanja, područja za lov, područja za razmnožavanje, itd.) svim vrstama turističkog razvoja i korištenja
Tla	<ul style="list-style-type: none"> • Odstranjivanje i erozija tla se. pojavljuju, i mogu se nastaviti i kada ometanje završi.
Vegetacija	<ul style="list-style-type: none"> • Transport može imati direktne negativne utjecaje na okoliš (npr. uništavanje vegetacije, prijenos korova, ometanje životinja). • Učestalost požara može se promijeniti zbog turista i upravljanja turizmom u parku.
Voda	<ul style="list-style-type: none"> • Povećana potražnja za svježom vodom. • Odlaganje otpadnih voda ili smeća u rijeke, jezera ili oceane. • Ispuštanje ulja i goriva od strane brodova i manjih plovila • Plovila s propelerom mogu utjecati na određene vodene biljke i vrste.
Zrak	<ul style="list-style-type: none"> • Motorna prijevozna sredstva mogu izazvati onečišćenja zbog ispuštanja ispušnih plinova (avioni, vlakovi, brodovi ili automobili).
Divlje životinje	<ul style="list-style-type: none"> • Lov i ribolov mogu promijeniti dinamiku populacije. • Lovci i ribari mogu tražiti unošenje stranih vrsta i povećanje populacije ciljanih životinja. • Pojavljuju se utjecaji na kukce i male beskralješnjake, od učinka transporta, unesenih vrsta itd. • Utjecaji se mogu nastaviti poslije početnog kontakta (npr. prije nego što se otkucaji srca vrate u normalu, ili prije nego ptice slete ili sisavci nastave s razmnožavanjem ili hranjenjem). • Morski sisavci mogu biti ozlijeđeni ili ubijeni udarom broda ili posjekotinama propelera.

U tablici 6. su prikazani elementi kao što su: ekosustavi, tla, vegetacija, voda, zrak i divlje životinje koji utječu na turističke aktivnosti i koliko te turističke aktivnosti zapravo ostavljaju

stupanj rizičnosti i posljedica. Također, turizam može uzrokovati negativne utjecaje koji su u prirodnom okolišu ovisni o broju korisnika aktivnosti te o vremenu trajanja aktivnosti. Kod nekih rekreacijskih aktivnosti pokazalo se kako oštećenja okoliša nastaju i nakon kratkog korištenja istog, (MARKOVIĆ, 2015) dok se kod drugih aktivnosti, poput kampiranja, negativne posljedice javljaju postepeno.

Istovremeno povećanje potražnje uzrokuje negativne učinke kroz različite aspekte pri čemu se mogu izdvojiti (MARKOVIĆ, 2015):

- Oblikovanje ilegalnih staza,
- Izgradnja prilaznih cesta,
- Izgradnja turističkih objekata i kampova,
- Korištenje vodenih površina za rekreaciju,
- Rekreacijske staze u planinskim područjima,
- Socijalni utjecaji,
- Ometanje životinja kroz njihovo promatranje i dr.

Brojnost negativnih utjecaja može imati značajan utjecaj na bioraznolikost, posebice ukoliko se na vrijeme ne kompenziraju negativni učinci pozitivnim mjerama, kojima osobito pridonosi proglašenje zaštićenih područja, ali i učinkovite mjere zaštite. Velik broj čimbenika niže razine može akumulacijom uzrokovati značajne negativne utjecaje na zaštićena područja (MARKOVIĆ, 2015).

Turizam u zaštićenim područjima može imati i niz pozitivnih utjecaja. Tako potencijalne koristi od turizma mogu biti: porast zaposlenja za lokalno stanovništvo, porast dohotka, stimuliranje i diversifikacija lokalne ekonomije, poticanje lokalne proizvodnje, doprinos očuvanju prirodnog i kulturnog nasljeđa, podrška istraživanju i razvoju dobrih ekoloških navika, podrška ekološkoj edukaciji posjetitelja i lokalnog stanovništva itd. Što se tiče ekonomskih koristi, turizam sigurno predstavlja priliku za ekonomski razvoj, ekonomsku diversifikaciju i rast povezanih aktivnosti (VUKALOVIĆ, 2016).

Iako turizam uzrokuje brojne negativne posljedice u zaštićenim područjima, na mnoge od njih se može utjecati, smanjiti ili zaustaviti ukoliko se racionalno upravlja razvojem turizma na određenom području imajući na umu prirodne karakteristike samog područja i njegove ograničavajuće faktore. Negativni učinci turizma u zaštićenim područjima u najvišoj mjeri proizlaze iz nekontroliranih turističkih posjeta i nekontroliranog rasta smještajnih i sportsko

rekreativnih prihvatnih kapaciteta, bez da se vodi računa o specifičnostima samog prostora. Stoga plan razvoja turizma u zaštićenom području treba sadržavati plan mjera kojima će se kontrolirati sustav posjećivanja i prilagoditi specifičnim svojstvima zaštićenih područja kako bi se ublažili ili u potpunosti izbjegli negativni efekti turističkog djelovanja na zaštićenom području. S obzirom na sve prethodno navedene negativne utjecaje turizma u zaštićenim područjima, potrebno je ustanoviti da li razvoj turizma ugrožava bioraznolikost područja pod zaštitom i temeljne razloge zbog kojih se područje stavlja pod zaštitu, tradicionalni način življenja i lokalnog stanovništva, kao i ekološku ravnotežu. Javna ustanova zadužena za brigu i skrb o zaštićenom području treba vršiti monitoring i analizirati pozitivne i negativne utjecaje turizma. Nizom svojih aktivnosti poticati pozitivne a minimizirati negativne učinke turizma na području zaštićenih područja, te time odrediti koliko zapravo turizam šteti prirodi i koje su to mjere koje će ublažiti njihove negativne utjecaje. Također, važno je razmotriti kakav bi utjecaji bili na okoliš ako bi se u zaštićenim područjima turistička aktivnost zamijenila s nekom drugom gospodarskom aktivnošću poput: šumarstva, agrokultura, rudarstva ili urbanizacije (STOJANOVIĆ, 2005).

Negativni učinci turizma u zaštićenim područjima proizlaze iz nekontroliranih turističkih posjeta, uz to se stvara nekontrolirani rast turističkih kapaciteta. Plan razvoja turizma u zaštićenom području mora sadržavati mjere koje će kontrolirati posjećivanje, te koje će se prilagoditi prihvatnim kapacitetima tog područja bez stvaranja dodatnih gužvi i prilagođavanjem specifičnosti tog područja kako bi se smanjili ili sasvim izbjegli negativni efekti turističkog djelovanja u zaštićenom području.

U nastavku slijedi Tablica 7. koja predstavlja ekonomske koristi i ekonomske štete razvoja turizma u turističkim destinacijama.

Tablica 7. Ekonomske koristi i štete razvoja turizma u turističkim destinacijama (Izvor: MARZUKI, 2012)

EKONOMSKE KORISTI	EKONOMSKE ŠTETE
Rast dohotka subjekata turističke ponude (pravnih i fizičkih osoba) po osnovi ostvarene turističke potrošnje	Oportunitetni troškovi (ukoliko se investira u turizam, ne investira se nigdje drugdje)
Rast javnih prihoda od sredstava prikupljenih po osnovi naplaćenih poreza i boravišnih pristojbi	Potreba investiranja u infrastrukturu koja je potrebna samo u određeno vrijeme u godini
Rast bruto domaćeg proizvoda	Neravnomjernost u ostvarivanju učinaka tijekom godine (sezonalnost)
Rast prihoda od izvoza proizvoda i usluga putem turizma (bilježi se na računu tekućih transakcija platne bilance)	Rast vrijednosti nacionalne valute za vrijeme trajanja turističke sezone (sezonska aprecijacija)
Rast direktnog i indirektnog zapošljavanja te restrukturiranje tržišta rada (naročito regionalnog)	Rast cijena proizvoda i usluga na turistički receptivnim područjima za vrijeme trajanja turističke sezone (sezonska inflacija)
Rast poduzetničke aktivnosti (malo i srednje poduzetništvo)	Rast cijena nekretnina na turistički receptivnom prostorima (kontinuirano)
Rast kapitalnih ulaganja (privatnih i javnih)	Rast rashoda po osnovi uvoza proizvoda i usluga zbog turizma
Aktiviranje neprivrednih resursa (pretvaranje u turistički atraktivne resurse)	Prekomjerna gospodarska ovisnost o turizmu
Osnaživanje regionalnog razvoja i interregionalne suradnje	Niska stopa povrata na investicije
Poticanje općeg gospodarskog rasta i razvoja	Odljev sredstava iz destinacije zbog uvoza roba odnosno plaćanja inozemne radne snage
Rast životnog standarda lokalnog stanovništva	Rast društvenih troškova nastalih zbog razvoja turizma (npr. zbrinjavanje otpada, zagađenje) itd.

Vezano za ekonomske koristi vidljive u Tablici 7., turizam zasigurno predstavlja priliku za ekonomski rast i razvoj, dok su ekonomske štete koje proizlaze iz ekonomske koristi prevelike, npr. rast društvenih troškova, rast cijena nekretnina i dr.

3.2 Održivi turizam u funkciji zaštićenog područja

Turistička valorizacija zaštićenog područja predstavlja uvijek aktualno pitanje u upravljanju zaštićenim područjima. Potražnja za turizmom temeljenom na prirodi (nature-based) u svojem je porastu u posljednjem desetljeću. Svjetska turistička organizacija iznosi trendove po kojima se pretpostavlja da će se taj rast nastaviti i u slijedećim desetljećima (ZMIJANOVIĆ, 2018).

Progresivnom turističkom valorizacijom zaštićenih područja sve se više očekuje ostvarivanje ekonomskih, ekoloških i sociokulturnih aspekata razvoja šire društvene zajednice, posebice podizanje standarda življenja lokalne zajednice. Ne smije se zanemariti činjenica da su zaštićena područja u pravilu gospodarski nerazvijena, s nižim standardom življenja lokalne populacije koja upravo kroz turistički razvoj zaštićenog područja može dobiti priliku gospodarskog razvoja. Specifično za upravljanje održivim turizmom zaštićenih područja jesu posebni uvjeti pod kojima turizam može koristiti prirodne i antropogene resurse. Uz to, ekonomski gledano, takvi uvjeti podrazumijevaju dodatne troškove zaštite prirode, a koji u drugim prostorima razvoja turizma ne postoje (BIRKIĆ i sur., 2019).

Turizam se često smatra kao opcija koja je održiva za stvaranje prihoda, postoji većina slučajeva u kojima se ističe kako nedostatak planiranja sprječava strategiju održivog razvoja, što kao efekt ima smanjenje koristi lokalnog stanovništva, a na kraju i nepovoljan učinak na zaštitu prirode. (ZMIJANOVIĆ 2018) Istodobno povećanje potražnje može rezultirati nizom nepovoljnih učinaka o čemu smo prethodno naširoko elaborirali. Ključan problem održivog turističkog razvoja je kako postojeći razvoj masovnog turizma učiniti što je više moguće održivim (BUTLER i sur., 2001).

Turizam u zaštićenom području treba sagledati u kontekstu turizma baziranog na prirodi – kao „svaki oblik putovanja motiviran promatranjem i uživanjem u prirodi“. Samim time sve je značajniji utjecaj velikog porasta interesa za zaštićenim područjima, posebice za temeljnim fenomenima zaštićenih područja, koji obično predstavlja najzanimljiviji dio posjeta svim zaštićenim područjima (MARKOVIĆ, 2015).

Upravo turizam baziran na prirodi jedan je od najbrže rastućih segmenata turističke potražnje; tako je 1990. godine procijenjeno da na turizam u prirodi otpada otprilike 7% ukupne svjetske turističke potrošnje, dok se krajem 1990-ih smatralo da ovaj segment raste od 10 do 30% godišnje. Isti raspon porasta zadržao se i do danas (MARKOVIĆ, 2015).

Progresivnom turističkom valorizacijom zaštićenih područja temeljenom na konceptu održivosti moguće je stvoriti prijeko potrebna sredstva za zaštitu i očuvanje prirodnih resursa, može biti podrška mehanizmima za ublažavanje siromaštva, pružanja usluga zapošljavanja i prihoda za lokalnu populaciju, nudeći im alternativne izvore prihoda. Prema nalazima provedenih istraživanja globalnih perspektiva o trendovima u turizmu temeljenom na prirodi, navodi se da turizam i rekreacija temeljena na prirodi (engl. nature-based recreation) ima potencijal dajući sve veći doprinos očuvanju i održivom razvoju, a njegova održivost uvjetovana je učinkovitim planiranjem, upravljanjem i lokalnim sudjelovanjem.

Turizam može dati snažan poticaj za zaštitu biološke raznolikosti, no, sve veći broj posjetitelja nije jamstvo samo po sebi da će se prihodi od turizma reinvestirati u zaštitu i očuvanje. Od zaštićenih područja sve se više očekuje ostvarivanje prihoda od turizma. Iako se turizam često smatra održivom opcijom za generiranje prihoda, postoji mnogo slučajeva u kojima nedovoljno i netransparentno planiranje ometa koncepciju održivog razvoja, što kao učinak ima smanjenje lokalnih koristi, u konačnici i negativne učinke na zaštitu prirode (ZMIJANOVIĆ, 2018).

S obzirom na sve prethodno navedene negativne utjecaje turizma u zaštićenim područjima, potrebno je ustanoviti da li razvoj turizma ugrožava bioraznolikost područja pod zaštitom i temeljne razloge zbog kojih se područje stavlja pod zaštitu, tradicionalni način življenja i lokalnog stanovništva, kao i ekološku ravnotežu. Javna ustanova zadužena za brigu i skrb o zaštićenom području treba vršiti monitoring i analizirati pozitivne i negativne utjecaje turizma. Nizom svojih aktivnosti poticati pozitivne, a minimizirati negativne učinke turizma na području zaštićenih područja, te time odrediti koliko zapravo turizam šteti prirodi i koje su to mjere koje će ublažiti njihove negativne utjecaje.

UNWTO (2018), u skladu s općim konceptom održivosti, održivi razvoj turizma definirala kao: {...} onaj koji zadovoljava potrebe današnjih turista i u isto vrijeme štiti prostor i povećava mogućnost održivosti za budućnost [...] projekt koji upravlja svim resursima na način da poštuje ograničenja ekonomske, socijalne i estetske kompatibilnosti dok zadržava kulturni integritet, esencijalne ekološke procese, bioraznolikost i sustave koji podržavaju život (UNWTO, 2018). Tijekom vremena UNWTO (2018) proširuje definiciju te naglašava da „održivi turizam korištenje prirodnih resursa treba učiniti optimalnim, poštuje sociokulturne autentičnosti zajednice domaćina, osigurava održivo dugoročno poslovanje.“

Održivi turistički razvoja prema (UNWTO, 2018) treba moći :

1. Osigurati optimalnu upotrebu resursa iz okoliša koji konstituiraju ključne elemente u razvoju turizma, odražavajući nužne ekološke procese i pomažući u očuvanju prirodnog nasljeđa i biološke raznolikosti
2. Poštivati socio - kulturnu izvornost (autentičnost) domaćina, očuvati izgrađeno i sačuvati kulturna nasljeđa i tradicionalne vrijednosti, te doprinosti interkulturalnom razumijevanju i toleranciji.
3. Omogućiti održive, dugoročne ekonomske aktivnosti osiguravajući pravednu distribuciju socio - ekonomskih koristi svim zainteresiranim, a uključujući stabilnu zaposlenost, mogućnosti za ostvarivanje dohotka i socijalne usluge domaćoj zajednici, te doprinosti ublažavanju siromaštva.

Berlinska deklaracija 1997.godine o biološkoj raznolikosti i o održivom turizmu navodi sljedeće: “ Turizam bi se trebao razvijati na način koji doprinosi lokalnim zajednicama, da jača lokalnu ekonomiju, zapošljava lokanu radnu snagu i na održivi način koristi lokalne resurse, poput lokalne poljoprivredne proizvode, lokalno tradicijsko nasljeđe. Mehanizmi, uključujući politike i zakonodavstvo trebaju biti postavljeni na način da osiguraju dobrobit lokalnoj zajednici. Turističke aktivnosti trebaju poštivati ekološke osobine i kapacitet u lokalnoj sredini gdje se odvijaju. Svi naponi, radnje, bi trebali biti napravljeni na način da poštuju tradicijski način života i kulturu (ANONYMUS, 1997).

Uz broj turista koji posjećuju određenu destinaciju, za uspostavu održivog razvoja turizma puno su važnije turističke aktivnosti koje se odvijaju na zaštićenom lokalitetu. Stoga se u ovom radu razmatra ekoturizam kao jedina prihvatljiva turistička aktivnost na zaštićenom području kao što je rezervat prirode Otok Lokrum.

3.3. Ekoturizam

Ekoturizam je oblik turizma koji uključuje odgovorno putovanje (upotrebom održivog prijevoza) u prirodna područja, očuvanje okoliša i poboljšanje dobrobiti lokalnog stanovništva. Njegov cilj može biti obrazovanje putnika, osiguravanje sredstava za ekološko očuvanje, izravno koristi gospodarskom razvitku i političkom unaprijeđenju mjesnih zajednica ili poticanje poštivanja prema raznolikim kulturama i ljudskim pravima (ANONYMUS, 2023).

Jednu od prvih definicija ekoturizma dao je meksički arhitekt Caballos - Lascaurin 1987., a ona glasi:

„Putovanje u relativno netaknutu i nezagađenu prirodu sa specifičnim ciljevima kao što su učenje, uživanje i divljenje okolišu, biljkama i životinjama kao i prošlom i postojećem kulturnom nasljeđu određenog područja.“

Prema Svjetskoj turističkoj organizaciji (eng. *The World Tourism Organization–UNWTO*), ekoturizam predstavlja vrstu turizma koju karakteriziraju sljedeća obilježja (UNWTO, 2018):

- a) Turizam temeljen na prirodi, a glavna motivacija turista za posjet predstavljaju promatranje i uvažavanje prirode te tradicionalne kulture koje prevladavaju u prirodnim područjima,
- b) Ima obrazovne i interpretacijske značajke,
- c) Općenito je, ali i ne isključivo, organiziran od strane specijaliziranih putničkih agencija za male grupe. Partneri pružatelja usluga na destinacijama obično su male tvrtke u lokalnom vlasništvu,
- d) Minimizira negativne utjecaje na prirodno i društveno-kulturno okruženje.
- e) Kroz razne načine, podržava održavanje prirodnih područja koja se koriste kao ekoturističke atrakcije.

Prema TIES (2015) ekoturizam je odgovorno putovanje u prirodna područja koje uključuje zaštitu i brigu o okolišu, održivi razvoj lokalne zajednice te interpretaciju okoliša i edukaciju.

Ekoturizam je zapravo turizam koji je temeljen na prirodi, turistički motivi su želja za povratkom prirodi, također je tu i želja za bijegom od stresa i svakodnevnog života, promatranje prirode i njezine divljine. Doživljaj turista na ekoturističkom putovanju ima dvije osnovne

svrhe, a to su: prva svrha je zadovoljavanje potreba za povećanjem znanja o prirodnim i kulturnim atrakcijama uz aktivnu rekreaciju na terenu, dok je druga svrha povećanje razine svijesti o potrebi očuvanja okoliša, promjeni stavova i ponašanja s ciljem smanjivanja loših utjecaja na okoliš (BAKAN i JAKOVIĆ, 2015).

Prema TIES (2015) moguće je izdvojiti šest načela razvoja ekoturizma koji uključuju:

- smanjenje negativnih učinaka na prirodu i kulturu,
- obrazovanje turista o neophodnosti zaštite okoliša,
- naglasak na odgovorno poslovanje, koje se provodi u suradnji s lokalnom vlašću i sa lokalnim stanovništvom poradi ispunjenja lokalnih potreba i razvijanje koristi od zaštite okoliša,
- želja za povećanjem ekonomske koristi za određena područja, a posebice za stanovništvo koje živi u prirodnim zaštićenim područjima i oko njih,
- želja da razvoj turizma ne prelazi društvene i prirodne granice dopuštenih promjena,
- pozivanje na infrastrukturu koja je razvijena u skladu s čovjekovom životnom sredinom, smanjenje upotrebe fosilnih goriva, očuvanje domaćeg biljnog i životinjskog svijeta te uklapanje u prirodno i kulturno okruženje.

Osnovna obilježja ekoturizma prema (UNWTO, 2018) su:

- sadrži edukacijske i interpretacijske komponente,
- obično se organizira za manje skupine posjetitelja, a organizaciju provode kvalificirana mala poduzeća u privatnom vlasništvu,
- negativni učinci na prirodni i socio-kulturni okoliš dovode se na minimum,
- podupire zaštitu prirodnih područja,
- ostvaruje ekonomsku korist za lokalnu zajednicu,
- realizira radna mjesta i mogućnosti stjecanja financijske dobrobiti za lokalnu zajednicu,
- povećava svijest lokalnog stanovništva i privremenih posjetitelja o potrebi očuvanja prirodnih dobara.

Ekoturizam svakako podrazumijeva odgovorni turizam, a to je jedan od oblika turizma u kojem su posjetitelji ekološki osviješteni za zaštitu prirode te podupiru dobrobiti lokalnog stanovništva. Između lokalnog stanovništva i zaštićenog područja postoji poveznica u kojem lokalno stanovništvo štiti resurse, a uz to postiže i ekonomsku korist. Kroz odgovorni turizam obavljaju se mjere koje smanjuju negativne efekte na prirodu, te pridonose kvaliteti prirode

koju posjećuju posjetitelji, također imaju pozitivan utjecaj na kvalitetu življenja lokalnog stanovništva.

U središtu ekoturizma je uvijek ekoturista. Ekoturist je "pojam" putnika koji želi ostvariti i doživjeti nova iskustva sudjelovanjem u načinu života u destinaciji koju posjećuje, sa naglaskom na zaštitu prirode. Ekoturist svjestan je važnosti prirode i njezinih ljepota, te načinom posjećivanja sudjeluje da se ista zaštiti na najbolji mogući način.

U kontekstu ekoturizma, istraživanja ukazuju kako je priroda važna odrednica motivacije ekoturista (KERSTETTER i sur., 2004). Osim motiva vezanih uz raspon značajki prirodnog okoliša, ističe društvene motive kao što su tjelesna aktivnost, susret s ljudima sličnih interesa i vidjeti što više u dostupnom vremenu. (HARTLEY i HARRISON, 2019) u svojem su istraživanju došli do sljedećih važnih pozitivnih skupina motiva: samopoštovanje, relaksacija, društvena interakcija, samoispunjenje i uzbuđenje. (KAMRI i RADAM, 2013) kao primarnu motivaciju navode grupu čimbenika vezanih uz izazove za izlet (na primjer, razvijanje vještina).

Razlika između turista i ekoturista prema istraživanjima su motivi po kojim se ekoturisti razlikuju od klasičnih turista, a to su: boravak u destinacijama koja nisu previše napućena, boravak u netaknutoj prirodi, učenje o životu u prirodi, razgledavanje divljih životinja i biljaka, upoznavanje domaćeg stanovništva i njihove kulture, osjećaj za korist koju od njihova putovanja ima lokalna zajednica, te izazov koji je fizički i umni.

Ekoturizam se bavi s međudjelovanjem biotičkih komponenata prirodnog okoliša, usredotočuje se na društveno odgovorno putovanje, osobni razvoj i održivost prirodnog okoliša. On obuhvaća putovanja do središta gdje su flora, fauna i kulturna baština kao primarne atrakcije. Projekti održivog ekoturizma uključuju one koji smanjuju negativne segmente turizma na okoliš i jačaju kulturni integritet lokalnog stanovništva (ANONYMUS, 2023).

Primarni izazov ekološke koristi je zajamčiti da ekoturizam ne naruši ekološki netaknutost zaštićenih područja i opće dobro lokalnih zajednica, ekoturizam ne bi smio imati negativne utjecaje, makar se one svejedno dogode bez obzira na to. Pozitivni utjecaji su navedeni u nastavku (ANONYMUS, 2023).

Direktne koristi:

1. Poticaj za zaštitu prirodnog okoliša
2. Poticaj za rekonstrukciju modificiranih okoliša i zemljišta
3. Osigurava sredstva za upravljanje i proširenje zaštićenih područja
4. Ekoturisti svojim djelovanjem pomažu u održavanju i poboljšanju staništa
5. Ekoturisti služe kao čuvari koji osobno interveniraju u situacijama u kojima se smatra da je okoliš ugrožen (ANONYMUS, 2023).

Indirektne koristi:

1. Rasprostranjenost ekoturizma potiče i širi osjećaj zaštite okoliša
2. Zajednice doživljavaju promjene u stavovima i ponašanju prema okolišu
3. Područja zaštićena za ekoturizam pružaju dobrobit okolišu (ANONYMUS, 2023).

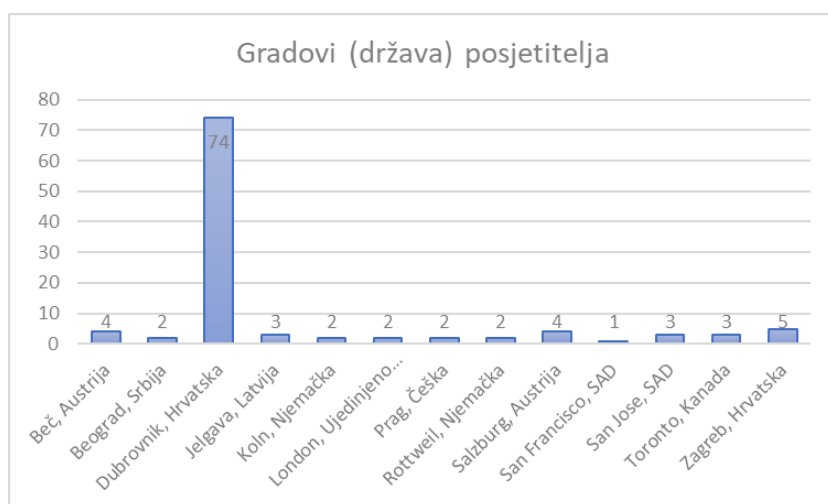
4. MATERIJALI I METODE

U svrhu pisanja ovog rada, provedeno je istraživanje posjetitelja putem anketnog upitnika u razdoblju od 15.06.2022. do 01.08.2022.godine. U prilogu se nalazi anketni upitnik koji se sastoji od 33 pitanja. Istraživanje je provela autorica uz pomoć suradnika. Istraživanje je provedeno osobnim intervjuom na Otoku Lokrumu. Ispitanicima koji su odlazili s otoka su bili zaustavljeni u luci Portoč, te su bili zamoljeni da ispune anketni upitnik koji je izrađen u svrhu završnog rada, te ih je većina pristala, po ispitaniku je otprilike trebalo pet do sedam minuta, dok je lokalno stanovništvo ispunjavalo anketni upitnik preko platforme Google obrasci. Za istraživanje stavova ispitanika korištena je Likertova ljestvica od 1 do 5, gdje su ispitanici izražavali stavove prema određenim tvrdnjama 1 (potpuno nezadovoljstvo) do 5 (potpuno zadovoljstvo), te stupanj slaganja na navedene tvrdnje od 1 (izrazito se ne slažem) do 5 (izrazito se slažem). Anketni upitnik sastoji se od pet dijelova, prvi dio odnosi se na sociodemografska obilježja ispitanika. U nastavku anketnog upitnika ispitanici odgovaraju na pitanja kako su saznali za otok Lokrum, dok su ostali dijelovi anketnog upitnika informativni u kojem posjetitelji, odnosno ispitanici izražavaju svoje mišljenje o motivu dolaska na otok, zadovoljstvo ponudom i sadržajima otoka, te ukupan dojam nakon posjete otoka. Nakon prikupljenih podataka, podatci su obrađivani u programu Microsoft World-Excel, gdje su i napravljene tablice.

5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

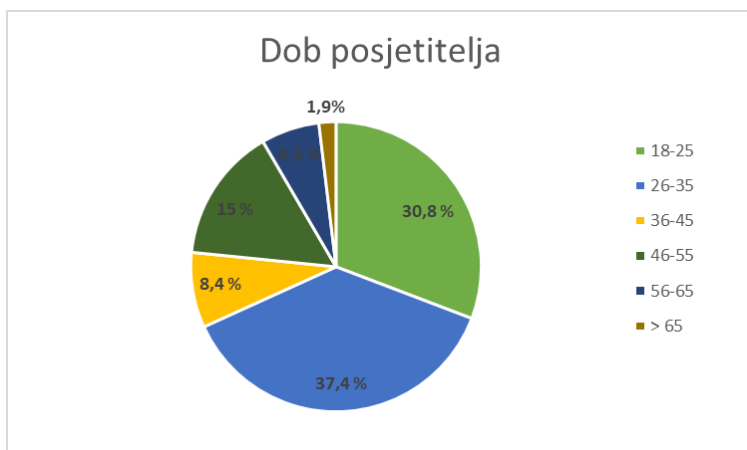
U nastavku slijede rezultati istraživanja ovog završnog rada. Cilj ovoga rada je bio istražiti motivaciju posjetitelja za dolazak na otok Lokrum, zadovoljstvo ponudom i sadržajima na otoku Lokrumu, ali i spremnost izdvajanja većih novčanih sredstava za ulaznicu s ciljem zaštite prirodnih i kulturnih vrijednosti otoka Lokruma.

U istraživanju je sudjelovalo sveukupno 107 ispitanika, od kojih je 74 bilo lokalno stanovništvo i 33 ispitanika stranih državljana koji su bili zatečeni na otoku Lokrumu. U grafičkom prikazu na slici 10. je prikaz podrijetla posjetitelja. U ovom istraživanju 68,20% ispitanika je bilo ženskog spola, dok je 31,80% ispitanika bilo muškog spola.

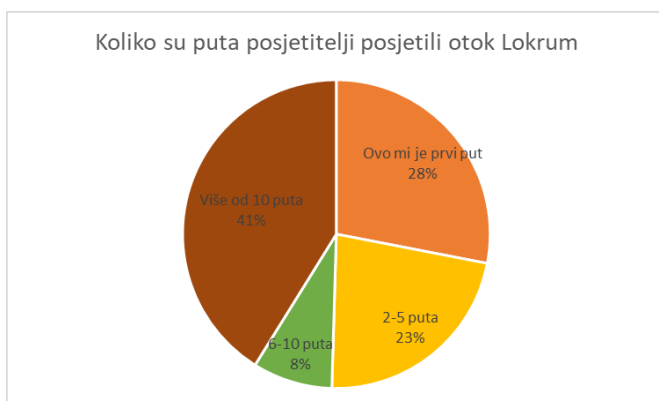
Slika 10. Grafički prikaz podrijetla posjetitelja

Dob posjetitelja, ispitanika, prikazana je slikom 11. U ovom istraživanju najzastupljenija dobna skupina ispitanika bila je od 26 do 35 godina, njih 37,4%, sljedeća najzastupljenija dobna skupina je u rasponu od 18 do 25 godina, njih 30,8%, zatim slijede dobne skupine u razdobljima od 46 do 55 godina, njih 15%, od 36 do 45 godina, njih 8,4%, te od 56 do 65 godina njih 6,5%, dok je najmanje zastupljena skupina starija od 65 godina, njih tek 1,9%.

Slika 11. Grafički prikaz dobi posjetitelja

U nastavku slijede rezultati istraživanja prikazani slikom 12., a odnose se na to koliko redovito ispitanici posjećuju otok Lokrum. Prema rezultatima istraživanja vidljivo je da je najviše ispitanika koji redovito posjećuju otok 41% ispitanika, koji su posjetili otok 10 i više puta, zatim slijede ispitanici koji su posjetili otok prvi puta, njih čak 28%, njih 23% je posjetilo otok 2 do 5 puta, dok njih 8% je na otoku bilo već 6 do 8 puta.

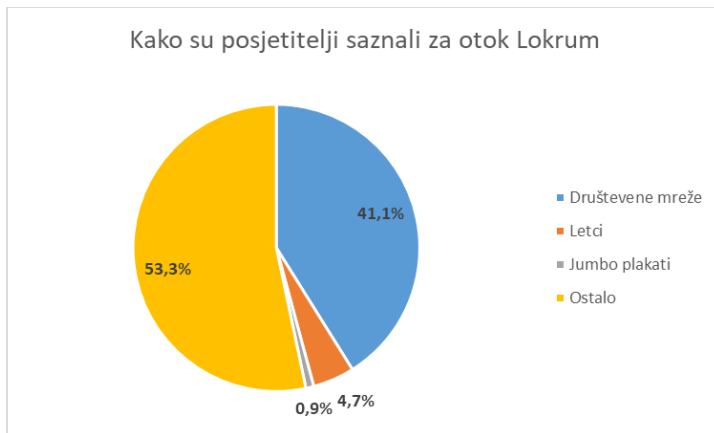
Slika 12. Grafički prikaz koliko su puta posjetitelji posjetili otok

Prema rezultatima istraživanja možemo zaključiti da se posjetitelji, ispitanici, na otoku osjećaju ugodno te da se ponovno vraćaju na otok.

U nastavku rada slijede rezultati istraživanja po pitanju motivacije i zadovoljstva ponudom posjetitelja posebnog rezervata, te ukupnog dojma koji je otok ostavio na njih

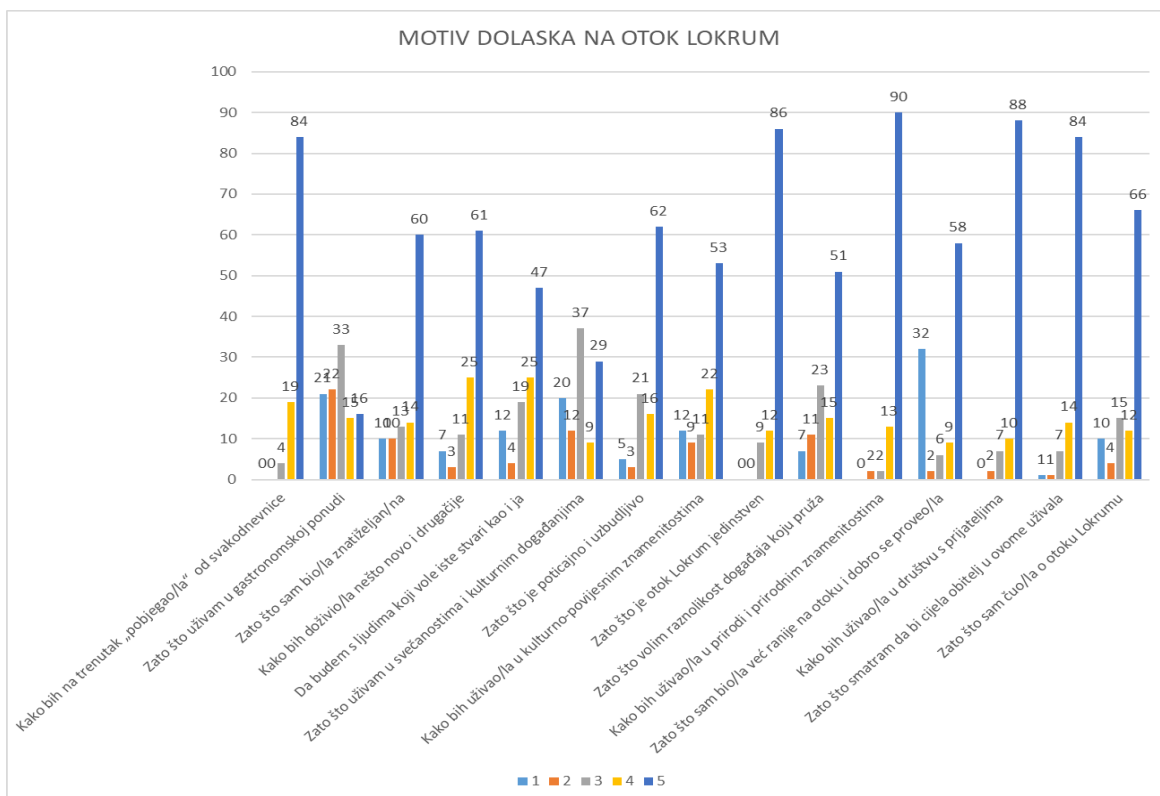
Prema rezultatima istraživanja ispitanici su se izjasnili da ih je čak 41,1% saznalo za otok Lokrum preko društvenih mreža, 4,7% ih je saznalo preko letaka, 0,9% preko jumbo plakata, dok u preostalim 53,3% ispitanika lokalno stanovništvo koje oduvijek zna za postojanje otoka

Lokruma i njegovih privlačnosti. Strani posjetitelji, ispitanici, naveli da su saznali za otok Lokrum od iznajmljivača apartmana, što ukazuje na to da lokalno stanovništvo rado preporuča svojim gostima da posjete otok Lokrum. Podatci su prikazani u grafikonu na slici 13.

Slika 13. Grafički prikaz kako su posjetitelji saznali za otok

Po pitanju motivacije dolaska na otok Lokrum rezultati istraživanja prikazani su grafikonom na slici 14.

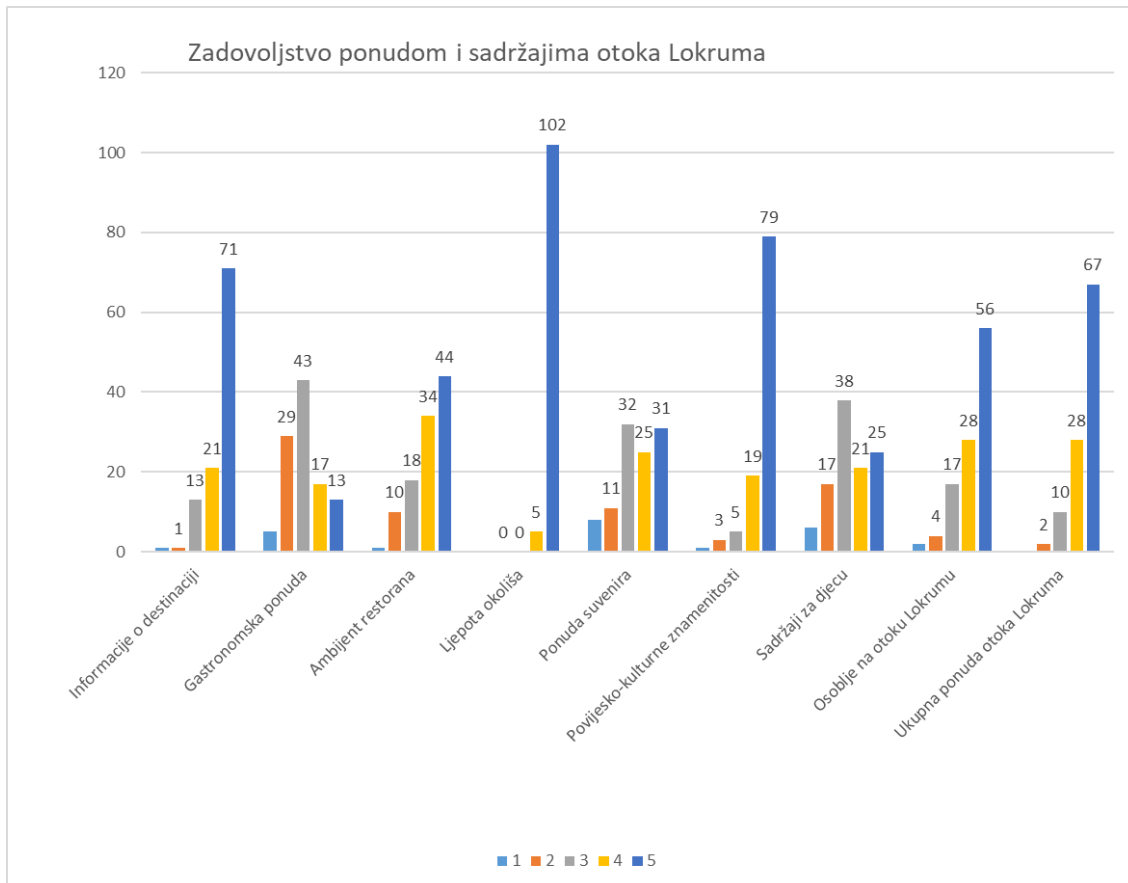

Slika 14. Grafički prikaz motiva dolaska na otok

S obzirom na motive dolaska većina ispitanika, čak njih 90, što predstavlja 84,11% ispitanika, izjasnili su se da je njihov glavni motiv dolaska na otok Lokrum bijeg od svakodnevnice i

uživanje u netaknutoj prirodi, kako bi doživjeli nešto drugačije, zato što im je posjet otoku Lokrumu poticajan i uzbudljiv, kako bi uživali u prirodi i prirodnim znamenitostima što je u današnjem svijetu i našem dobu vrlo bitno. Također 82,24% ispitanika je kao motiv dolaska istaknulo uživanje u društvu prijatelja, dok ih je 78,50% istaknulo kako bi cijela obitelj mogla uživati u ovoj maloj oazi mira na Lokrumu. 84,12% ispitanika se izjasnilo kako im je motiv dolaska na Lokrum kako bi između ostalog uživali u prirodi i prirodnim znamenitostima. 80,37% ispitanika je otok Lokrum jedinstven, 61,68% ih dolazi zato jer su čuli za otok i žele ga pobliže istražiti, 56,07% je posjetilo otok jer su znatizeljni, 57,01% ispitanika je posjetilo otok kako bi doživjeli nešto novo i drugačije. Gastronomska ponuda je nešto slabije razvijena na otoku, što će se vidi u rezultatima istraživanja. Vjerojatno zbog toga gastronomska ponuda nije jedan od ključnih motiva posjeta otoku Lokrumu. Ispitanici nisu došli posjetiti otok zbog gastronomske ponude što se vidi prema ponuđenim odgovorima, njih čak 71,02% nije otok posjetilo zbog gastronomske ponude već zbog drugih motiva koji su prethodno opisani u ovom poglavlju, te se većina izjašnjava kako im to nije toliko bitno.

U sljedećem dijelu ankete su ispitanici izrazili svoje stavove sa zadovoljstvom ponudom i sadržajima otoka Lokruma. Pitanja su bila postavljena vezano za informacije o destinaciji, gastronomskoj ponudi, ambijentu restorana, ljepoti okoliša, ponudi suvenira, manifestacijama, tj. kulturnim događanjima, sadržajima za djecu, osobljem na otoku, te najbitnije pitanje od svih koliko su ukupno zadovoljni ponudom otoka Lokruma.

Slika 15. Grafički prikaz zadovoljstva ponudom i sadržajima otoka

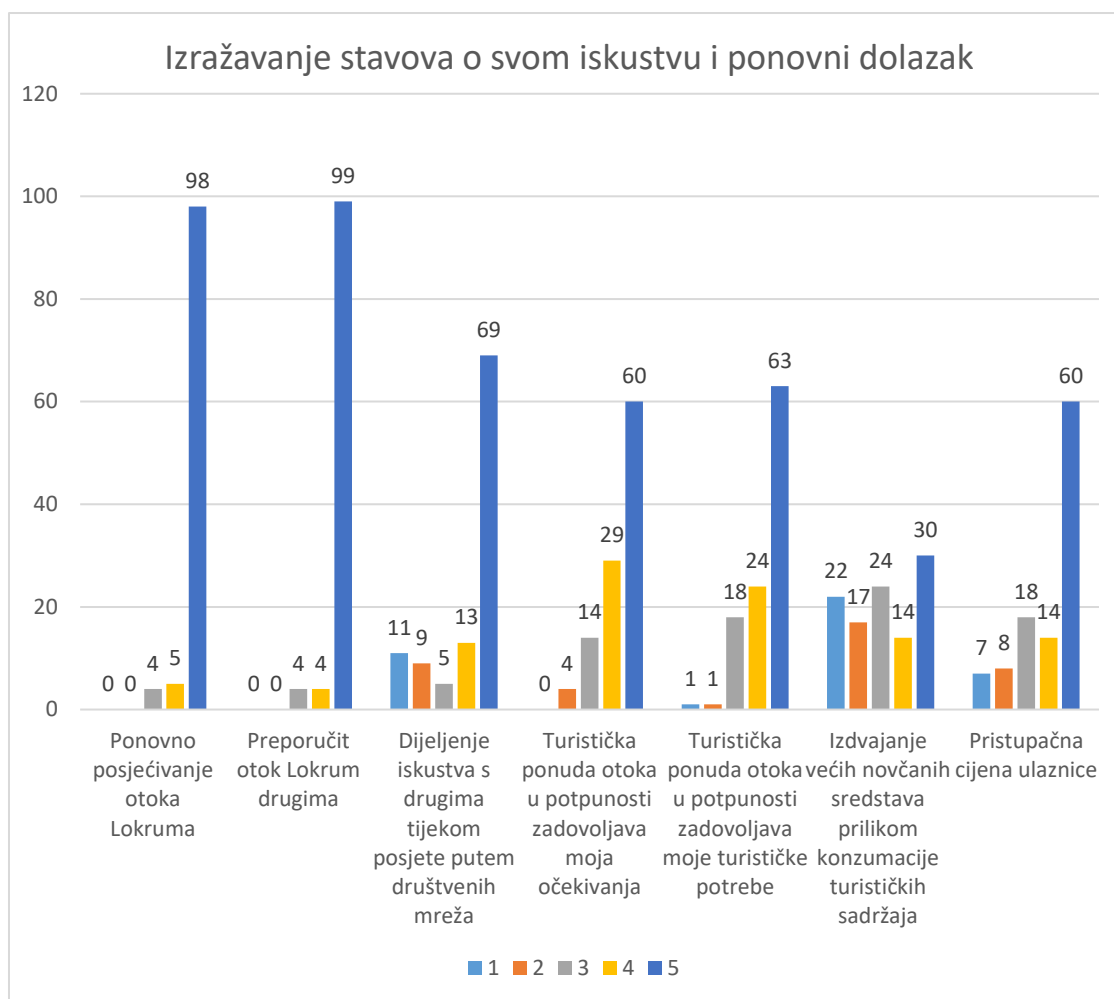
Većinom su svi stavovi posjetitelja odgovoreni sa odgovorom broj 5 koji nam ukazuje na potpuno zadovoljstvo posjetitelja u pitanjima koja su postavljena. Ispitanici u postotku od 66,35% zadovoljni su informacijama o destinaciji. Ispitanici u postotku od 95,32% izjasnili su se izuzetno zadovoljni ljepotama okoliša što korelira i s motivima posjete otoku Lokrumu. Isto tako 79 ispitanika ili 73,83% izjasnili su se da su izuzetno zadovoljni ponudom kulturno povijesnih znamenitosti. Ispitanici u postotku od 52,33% je zadovoljno pristupačnosti osoblja na otoku Lokrumu. Ukupnom ponudom na otoku Lokrumu je oduševljeno 67 ispitanika ili njih 62,62%. Najviše negativnih odgovora i nezadovoljstvo je pripisano sadržajima za djecu, negativan stav oko toga je izrazilo njih 57,01% ili 61 posjetitelj tj. ispitanik. Gastronomska ponuda je također dobila niske „ocjene“, 77 ispitanika ili 71,96% njih nije zadovoljno sa

gastronomskom ponudom otoka, samo njih 30 je zadovoljno, što iznosi malih 28,04%. Ambijentom restorana je zadovoljno 78 posjetitelja, tj. 72,89%, dok ih je nezadovoljno 29 ili 27,10%. Njveća podjela ispitanika je kod ponude suvenira, 51 posjetitelj je nezadovoljan, u postotcima je to 47,66%, dok ih je 56 zadovoljno, njih 53,27%.

Postavljeno je i dodatno pitanje što bi trebalo poboljšati u ponudi posebnog rezervata šumske vegetacije „otok Lokrum“, a ovo su neki od odgovora: trebalo bi uvesti više sadržaja za djecu, trebalo bi povezati Dubrovačko primorje sa otokom, a jedan vrlo zanimljivi odgovor je bio da bi trebalo smanjiti i ograničiti broj ljudi koji dolazi na otok, što upućuje na buđenje ekološke svijesti i kod samih ispitanika i razmišljanja o potrebi zaštite prirodnih i kulturnih ljepota tog jedinstvenog otoka.

U zadnjem dijelu anketnog upitnika ispitanici su zamoljeni da se izjasne o ukupnom dojmu koji na njih ostavlja otok Lokrum za vrijeme njihova boravka, tj stupanj zadovoljstva posjetitelja sa određenim elementima i hoće li ponovno posjetiti otok. Pitanja i odgovori su prikazani u grafikonu na slici 16.

Slika 16. Grafički prikaz izražavanja stavova o svom iskustvu i ponovni dolazak

Po pitanju stupnja zadovoljstva posjetitelja s određenim elementima 98 ispitanika ili 91,59% izjasnilo se da će ponovno posjetiti otok i da će ga preporučiti za posjet svojim prijateljima i rodbini, nešto manje ispitanika 60 odnosno 56,07% izjasnilo se da otok u potpunosti zadovoljava njihova očekivanja i njihove turističke potrebe. Rezultati istraživanja također ukazuju na izrazito nisku spremnost posjetitelja na izdvajanje većih novčanih sredstava s ciljem zaštite prirodnih vrijednosti otoka. Njih 63, tj 58,87% nije zainteresirano za izdvajanje većih novčanih sredstava, dok ih je 44, odnosno 41,12% zainteresirano. Isto tako možemo uočiti da se 69,16% ispitanika slaže da su cijene pristupačne. Vezano za ponovno posjećivanje otoka i preporuku za dolazak na isti, odgovori su u samom vrhu, njih čak 91,58% je izrazilo želju za ponovnim posjećivanjem otoka Lokruma, dok će 92,52% ispitanika preporučiti drugima posjećivanje Lokruma, što bi značilo da su posjetitelji potpuno zadovoljni. Tijekom posjete posjetitelji, prema anketi, dijele svoja iskustva na društvenim mrežama njih 64,48%. Njih 56,07% je zadovoljno sa turističkom ponudom otoka, te ih ne ometa što je otok zaštićen, jer uz to ipak dolaze i neka ograničenja.

Dodatno treba prokomentirati dva postavljena pitanja. Prvi komentar odnosi se na pitanje koje je postavljeno na način da nam ispitanici izraze svoje mišljenje dali turistička ponuda otoka zadovoljava njihove turističke potrebe. Odgovori koje sam dobila na tom pitanju u anketi su više nego zadovoljavajući, čak 63 posjetitelja je zadovoljno, što iznosi 58,87%, njih 24 ih je ocijenilo zadovoljstvo sa prosječno zadovoljnim, njih 22,43%, dok je zlatna sredina dobila 18 srednje zadovoljnih turista, njih 16,82%, od svih ispitanih nezadovoljna su samo dva turista, u postotcima to iznosi minimalnih 1,86%. Vrlo dobro iskustvo i zadovoljstvo ispitanika odgovara svima jer svoje preporuke penose drugima, te ljepote Lokruma prikazuju slikovno preko društvenih mreža.

Sljedeći komentar se odnosi na izdvajanje većih novčanih sredstava prilikom konzumacije turističkih sadržaja. Ispitanici su podijeljenih mišljenja što se tiče izdvajanja većih novčanih sredstava. Njih 28,03% je za izdvajanje većih novčanih sredstava, njima bliskog mišljenja su ispitanici sa mišljenjem od 13,08%, oni koji su neodlučni, njih ima 22,43%, dok je ostatak ispitanika protiv toga, u postotcima to izgleda kao 36,49%.

6. ZAKLJUČAK

Posebni rezervat šumske vegetacije „Otok Lokrum“ sukladno Zakonu o zaštiti prirode je proglašen zaštićenim područjem, te se također nalazi i u okviru ekološke mreže „Natura 2000“. Ljudi ga najviše vole zvati oazom mira. Turizam traži atraktivan prostor koji mora biti kvalitetan, ali za sobom ostavlja i pozitivne i negativne utjecaje. Potrebnija za turizmom temeljenom na prirodi u porastu je u posljednjem desetljeću, što navodi na zaključak da bi ekoturizam bio poželjni i jedino prihvatljivi oblik turizma. Ekoturizam podrazumijeva ekološki osviještene posjetitelje koji su za zaštitu prirode, dok se masovni turizam razlikuje od toga. Nakon provedenog istraživanja u kojem je sudjelovalo 107 ispitanika, vidljivo je da su ispitanici zadovoljni otokom, zadovoljene su njihove turističke potrebe, te mu se vjerno vraćaju, a što se tiče izdvajanja dodatnih novčanih sredstava za zaštitu ovog iznimnog otoka, podijeljenih su mišljenja, dok je većina za izdvajanje većih novčanih sredstava za posjet otoku, u manjini su ispitanici koji nisu zainteresirani za to te, je vrlo mali dio neodlučan. S ciljem da ekoturizam na otoku Lokrumu dosegne svoj maksimum potrebno je provoditi niz mjera koje su u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode kako bi otok ostao u svojoj prirodnoj ravnoteži. Isto tako, posjetitelje treba osvješćivati o važnosti zaštićenih područja kako bi se u njima probudila ekološka svijest.

„Pod punom odgovornošću vlastoručnim potpisom potvrđujem da je ovo moj autorski rad čiji niti jedan dio nije nastao preslikavanjem, kopiranjem ili plagiranjem tuđeg sadržaja. Prilikom izrade rada koristila sam tuđe radove navedene u popisu literature, ali nisam kopirala niti jedan njihov dio osim citata za koje sam navela autora i izvor te ih jasno označila navodnim znakovima. U slučaju da se u bilo kojem trenutku dokaže suprotno, spremna sam snositi sve posljedice uključujući i poništenje javne isprave stečene dijelom i na temelju ovog rada.“

U Karlovcu, _____

Ime i prezime

7. LITERATURA

1. ANONYMUS (1997): The Berlin declaration on biological diversity and sustainable tourism, <https://www.gdrc.org/uem/ecotour/berlin.html>, (02.012.2022.)
2. ANONYMUS (2014): Explore protected areas and OECMs, <https://www.protectedplanet.net/en/search-areas?filters%5Blocation%5D%5Btype%5D=country&filters%5Blocation%5D%5Boptions%5D%5B%5D=Croatia&filters%5Bdesignation%5D%5B%5D=Special+Reserve>, (12.06.2022.)
3. ANONYMUS (2017): Otok Lokrum, <https://topeventpr.com/lifestyle/tradicija/lokrum-maksimilijan-habsburski/>, (22.06.2022.)
4. ANONYMUS (2017): Zašto je otok Lokrum tako poseban, <https://www.journal.hr/lifestyle/otokanon-lokrum/>, (23.06.2022.)
5. ANONYMUS (2018): Što je zaštićeno područje?, <http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja/stoje-zasticeno-podrucje>, (09.06.2022.)
6. ANONYMUS (2019): Uredba o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_08_80_1669.html, (05.09.2023.)
7. ANONYMUS (2019): Zaštićena područja, <https://www.natura-histrica.hr/hr/zasticene-prirodne-vrijednosti/zasticena-podrucja-1>, (12.06.2022.)
8. ANONYMUS (2020): Brodske veze, https://tzdubrovnik.hr/get/lokalni_prijevoz/2156/brodske_veze.html, (03.07.2022.)
9. ANONYMUS (2020): Fauna kralješnjaka, <http://www.lokrum.hr/znamenitosti/fauna-kraljesnjaka/>, (03.07.2022.)
10. ANONYMUS (2020): Povijest – prošlost, spomenici i legende, <https://www.lokrum.hr/povijest-proslost-spomenici-i-legende/>, (22.06.2022)
11. ANONYMUS (2021): Botanički vrt, <https://www.lokrum.hr/poucna-staza/botanicki-vrt/> (04.07.2023.)
12. ANONYMUS (2021): Kulturne vrijednosti, <https://www.pvdp.hr/hr/rezervat-lokrum/kulturne-vrijednosti>, (03.07.2022.)
13. ANONYMUS (2021): Lokrum Island, <https://www.adriana-cavtat.com/learn-more/island-lokrum/>, (22.06.2022.)

14. ANONYMUS (2021): Povijesni vrtovi,
<https://www.pvdp.hr/hr/rezervat-lokrum/povijesni-vrtovi>, (03.07.2022.)
15. ANONYMUS (2021): Prirodne vrijednosti,
<https://www.pvdp.hr/hr/rezervat-lokrum/prirodne-vrijednosti>, (03.07.2022.)
16. ANONYMUS (2021-2022): Zelena oaza mira nadomak Dubrovnika,
<https://www.livecamcroatia.com/hr/blog/lokrum-zelena-oaza-mira-nadomak-dubrovnika/>, (03.07.2022.)
17. ANONYMUS (2022): Cjenik javne ustanove rezervat Lokrum,
<http://www.lokrum.hr/wp-content/uploads/2022/05/Cjenik2022.pdf>, (03.07.2022.)
18. ANONYMUS (2022): Lokrum,
<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=37039>, (22.06.2022.)
19. ANONYMUS (2023): Ekološki turizam,
https://hr.wikipedia.org/wiki/Ekolo%C5%A1ki_turizam, (05.07.2023.)
20. ANONYMUS (2023): Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja,
<https://mingor.gov.hr/>, (05.09.2023.)
21. BAKAN, R., B. JAKOVIĆ (2015): Ekoturizam, autorizirana predavanja i primjeri vježbi, Rikard, B., (ur.), Visoka škola za Menadžment u turizmu i informatici, Virovitica, <https://vuv.hr/wp-content/uploads/2017/11/Ekoturizam-autorizirana-predavanja-i-primjeri-vjezbi.pdf>, (25.01.2023.)
22. BIRKIĆ, D. (2016.): Održivi turistički razvoj priobalne destinacije, Doktorski rad, Sveučilište u Rijeci, fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija 2016.
23. BIRKIĆ, D., A. PRIMUŽAK, D. BARIĆ (2019.): Interpretacija kao alat očuvanja prirodnih i kulturnih vrijednosti zaštićenog područja na primjeru parka Lonjski polje, Stručni rad, UDK: 712 Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, str.13-21. Zbornik radova, 1849-1138
24. BOTTA (2014): Divlji kunić (*oryctolagus cuniculus*),
<https://www.lovac.info/lov-divljac-hrvatska/divljac-lov-zivotinja-divljaci/3195-divljikunic-oryctolagus-cuniculus.html>, (11.09.2023.)
25. BUTLER, R. W., T. BAUM, S. LUNDTORP (2001): "Seasonality in Tourism: Issues and Implications". In: Seasonality in Tourism, str. 5-22.
26. CERDUS, F. d.o.o (2016.): Program zaštite divljači „OTOK LOKRUM“, sa licencijom broj 0968

27. EAGLES, P., F., J., S. F. MCCOOL, C. D. HAYNES, A. PHILIPS (2002): Sustainable Tourism in Protected Areas Guidelines for Planning and Management, World Commission on Protected Areas (WCPA)
28. HAOP (2021): Što je zaštićeno područje,
<http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja/sto-je-zasticeno-podrucje>, (07.08.2023.)
29. HAOP (2022): Kategorije zaštićenih područja,
<https://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja/kategorije-zasticenih-podrucja>, (03.06.2023.)
30. HARTLEY, N., P. HARRISON (2009): An Exploration of Motives for Attending Australian Ecotourism Locations and their Influence on Future Intentions. U ANZMAC 2009: Sustainable Management and Marketing: Australian and New Zealand Marketing Academy Conference
31. KAMRI, T., A. RADAM (2013): Visitors Visiting Motivation: Bako National Park, Sarawak. Procedia - Social and Behavioral Sciences
32. KERSTETTER, D. L., J. HOU, C. LIN (2004): Profiling Taiwanese ecotourists using a behavioral approach. Tourism Management
33. LJUBIŠIĆ, O. (2017): Misterij Dubačkog otoka,
<https://dubrovackidnevnik.net.hr/vijesti/grad/misterij-dubrovackog-otoka-mitovi-i-legende-o-lokrumu>, (03.07.2022.)
34. MARKOVIĆ, I. (2015): Problemi i mogućnosti održivoga upravljanja zaštićenim prirodnim područjima: Primjer Nacionalni park Plitvička jezera; doktorski rad; SVEUČILIŠTE U ZAGREBU PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKI FAKULTET, GEOGRAFSKI ODSJEK, Zagreb
35. MARKUZI, A. (2012): Percepcija lokalnog stanovništva o turističkom razvoju
36. MARTINIĆ, I. (2010): Upravljanje zaštićenim područjima prirode, planiranje, razvoj i održivost, Zagreb, ur. LASERplus d.o.o
37. NARODNE NOVINE (2020): Zakon o zaštiti prirode, Zagreb: Narodne novine d.d., NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19., <https://www.zakon.hr/z/403/Zakon-o-za%C5%A1titi-prirode>, (07.06.2023.)
38. PETRIĆ, L. (2006.): Izazovi razvoja ruralnog turizma: dosadašnja praksa u Europi i reperkusije na Hrvatsku, Acta Turistica, Vol.18, No.2, EF, Zagreb
39. RADIĆ, Z. (2016): More, Hrvatsko blago, vl. naknada Zvonimir Radić

40. STOJANOVIĆ, N. (2005.): Konverzacija i turizam u zaštićenim područjima, Fakultet Banja Luka
41. TIES (2015.) What is Ecotourism,
<https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/>, (12.01.2023.)
42. UNWTO (2018): Overtourism? Understanding and Managing, Urgan tourism Growth beyond Perceptions, Executive Summary, UNWTO, Madrid 2018.,
<https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284420070>, (05.04.2023.)
43. VUKALOVIĆ, J. (2016): Izazovi razvoja Ekoturizma, diplomski rad, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula 2016.
44. ZMIJANOVIĆ, LJ. (2018): Održivo integralno upravljanje zaštićenim područjima- Održivi turizam u funkciji zaštićenog područja, doktorski rad, Sveučilište u Rijeci fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija 2018.

8. POPIS PRILOGA

Anketni upitnik

Poštovani, ova anketa sastavljena je u svrhu ispitivanja motivacije i zadovoljstva posjetitelja Otoka Lokruma, Posebni rezervat šumske vegetacije „OTOK LOKRUM“ Istraživanje stavova posjetitelja provodi studentica Veleučilišta u Karlovcu, Odjel Lovstva i zaštite prirode, Iva Njirić, u okviru kolegija Odgovorni turizam a u svrhu izrade završnog rada pod nazivom Motivacija i zadovoljstvo posjetitelja Posebnog rezervata šumske vegetacije „OTOK LOKRUM“. Cijenimo što ste odvojili Vaše vrijeme kako biste sudjelovali u ovom istraživanju. O sudjelovanju u ovom istraživanju odlučujete potpuno slobodno,, u svakom trenutku možete odustati od sudjelovanja u ovom istraživanju, dok odgovori ostaju anonimni.

Molimo vas unesite sljedeće podatke:

1. Grad/država iz kojeg dolazite: _____
2. Spol: _____
3. Dob: 1.) 18-25 2.) 26-35 3.) 36-45 4.) 46-55 5.) 56-65 6.) >65
4. Koliko ste puta do sada posjetili otok Lokrum? 1.) Ovo mi je prvi put 2.) 2-5 puta 3.) 6-10 puta 4.) više od 10 puta

Kako ste doznali za otok Lokrum? 1.) društvene mreže 2.) letci 3.) jumbo plakati 4.) ostalo

Molimo označite stupanj slaganja s navedenim tvrdnjama na ljestvici od 1 (izrazito se ne slažem) do 5 (izrazito se slažem). Molimo zaokružite odgovor za svaku tvrdnju.

Vaš motiv dolaska na otok Lokrum je:

1. Kako bih na trenutak „pobjegao/la“ od svakodnevnice. 1 2 3 4 5
2. Zato što uživam u gastronomskoj ponudi. 1 2 3 4 5
3. Zato što sam bio/la znatiželjan/na. 1 2 3 4 5
4. Kako bih doživio nešto novo i drugačije. 1 2 3 4 5
5. Da budem s ljudima koji vole iste stvari kao i ja. 1 2 3 4 5
6. Zato što uživam u svečanostima i kulturnim događanjima. 1 2 3 4 5
7. Zato što je poticajno i uzbudljivo. 1 2 3 4 5

8. Kako bih uživao/la u kulturno-povijesnim znamenitostima. 1 2 3 4 5
9. Zato što je otok Lokrum jedinstven. 1 2 3 4 5
10. Zato što volim raznolikost događaja koju pruža. 1 2 3 4 5
11. Kako bih uživao/la u prirodi i prirodnim znamenitostima. 1 2 3 4 5
12. Zato što sam bio/la već ranije na otoku i dobro se proveo/la. 1 2 3 4 5
13. Kako bih uživao/la u društvu s prijateljima. 1 2 3 4 5
14. Zato što smatram da bi cijela obitelj u ovome uživala. 1 2 3 4 5
15. Zato što sam čuo/la o otoku Lokrumu. 1 2 3 4 5

ZADOVOLJSTVO PONUDOM I SADRŽAJIMA OTOKA LOKRUMA

Molimo Vas označiti stupanj zadovoljstva sljedećim elementima na ljestvici od 1 (potpuno nezadovoljstvo) do 5 (potpuno zadovoljstvo). Molimo zaokružite odgovor za svaki element.

16. Informacije o destinaciji 1 2 3 4 5
17. Gastronomska ponuda 1 2 3 4 5
18. Ambijent restorana 1 2 3 4 5
19. Ljepota okoliša 1 2 3 4 5
20. Ponuda suvenira 1 2 3 4 5
21. Povijesno-kulturnim znamenitostima 1 2 3 4 5
22. Sadržajima za djecu 1 2 3 4 5
23. Osobljem na otoku Lokrumu 1 2 3 4 5
24. Koliko ste ukupno zadovoljni ponudom otoka Lokruma?

U potpunosti nezadovoljan 1 2 3 4 5 U potpunosti zadovoljan

25. Što smatrate da bi trebalo poboljšati u ponudi Posebnog rezervata šumske vegetacije „otok Lokrum“?

Molimo Vas označite stupanj zadovoljstva sljedećim elementima na ljestvici od 1 (potpuno nezadovoljstvo) do 5 (potpuno zadovoljstvo). Molimo zaokružite odgovor za svaki element.

26. Prisustvovat ću sličnim događanjima u budućnosti. 1 2 3 4 5

27. Ponovno ću posjetiti Otok Lokrum . 1 2 3 4 5

28. Preporučit ću otok Lokrum drugima. 1 2 3 4 5

29. Dijelim svoja slična iskustva s drugima tijekom posjete putem društvenih mreža. 1 2 3 4 5

30. Turistička ponuda otoka Lokruma u potpunosti zadovoljava moja očekivanja 1 2 3 4 5

31. Turistička ponuda otoka Lokruma u potpunosti zadovoljava moje turističke potrebe. 1 2 3 4 5

32. Sprema sam izdvojiti veća novčana sredstva prilikom konzumacije turističkih sadržaja na otoku Lokrumu s ciljem zaštite prirodnih i kulturnih vrijednosti otoka. 1 2 3 4 5

33. Cijena ulaznice u Posebni rezervat šumske vegetacije „OTOK LOKRUM“ je prihvatljiva. 1 2 3 4 5